

# NEMZETI UJSÁG.

HAZAI ÉS KÜLFÖLDI TUDÓSÍTÁSOKBÓL.

Alapító Kultsár István táblabíró, kiadja özvegye.

Harmenczklienezedik év.



45. szám.

P e s t, Szent-Iván hava 3én.

1844.

## TARTALOM.

**Hazai napló.** Országgy. (202 ker. ülés: a Turmező, Fiume és Bukari kerületek rendezése. 203. ker. ülés: hitelvitel végett fölolvastatva az üdvözlő fölírásnak. 204 ker. ülés a Turopolya rendezését illetőleg kelt izenet fölolvastatva. 155. orsz. ülés ó Föls. illető köszöntő fölírás.) Korunk ügyei (A sz. kir. városok országgyűlési szavazat joga II.) Pestmegyei közgy. napi eseményei. Vid. le v. Gömörből (főispáni helyettes beiktatása), Honból (közgy. országgy. köv. jelentése, és k. k. leiratok), Nyitrából (rendkívüli (közgy. a tisztújítás tartandása iránt), Zólyomból (közgy. fölolvastattak hitványoknak a zsidókat emegyé- ből elhílt levelei, a cseléd rendszer, és vallási sür- lödások tárgyalatát) — Bel- és külf. telegraph.

**Külföldi napló.** Spanyol-, Angol-, Francia-, Olasz-, Német-, Schweicz-, Porosz-, Görög-, Törökország.

**Sajtó-ör.** Erkölcsi beszélgetések.  
**Lapvizsga.** Világ.  
**Társalgási terem.** Ikervárosi hírnök. Igazítás.  
— Hirdető.

## HAZAI NAPLÓ.

**Országgyűlés.** CCII. ker. ülés, maj. 29kén. (Elnökök: Bossányi (Nyitra) Szentpályi (Ugoosa.) Jegyzők: Szentkirályi, Vukovits. Naplóvivő: Komlóssy. — Tárgy: a Turmező, Fiume, és Bukari kerületek rendezése. — Mielőtt a szönyegen levő tárgy megkezdetnek, el- nök jelenti; miszerint holnap Fölséges urunk név- napja leendvén — a t. KK. és RR. eddigi szoká- sánál fogva üdvözlő fölírasi javaslat készitendő, mire fölkel Palóczy, s a már kész — következő fölírasi javaslatot fölolvastatva: „Fölséges sat. Mind- azon áldások, és kegyelmek, — mellyeket az is- teni imálandó jóság — Fölségeddel közöl; azonhú magyar nemzetet, melly törvényes királyában sza- bad alkotmánya, és törvényes szentsége — polgári boldogságának e főkinése örjéti tiszteli — a ked- vező gondviselés iránti buzgó hálával s köz öröm- mel töltvén el: — jelenleg is, midőn az egymást fölvaltó napok során Fölséged dicső neve évi nap- jának ismeri, szerencsés fölviradását szemléli — hő keble azon tiszta indulatoktól van lelkesülve.

Midőn tehát Fölséged becses eleje terjedéseert az Istenség előtt közhálánk, és köszönetünk szí- ves áldozatát mutatjuk be, — hozzá azon könyör- gésünket emeljük föl: hogy Fölségedet boldogul átélendő még sok esztendővel, s mindenhatósága szent oltalmával tovább is áldja, és tartsa meg, — dicső országglása egész idejét pedig a jelen, és jövő korra — boldogítólag ható idősakká tegye. — Fölségedet hódoló tisztelettel arra kérjük: hogy ezen — az egész nemzettel közös kívánatunkat — Fölséged iránt viseltető örök hűségünk, és hűszere- tetünk tisztaságától mérve — azokat fölünk ez alkalommal is — fejedelmi, és atyai jó szive előtti tetszéssel elfogadni méltóztassék. —

A kik sat. sat.

Ezen üdvözlő fölírás fölolvastatását harsány „el- jen“ — váltá föl, és köziratra leendő becsátása határozatott. — Továbbá elnökieleg jelenteték, mi- ként szabad kir. Körös városának ujjal választott követe Swaitzer N. — megbízó levelét bemu- tatá. — Ezután a szönyegen forgó tárgy megkez- dését megelőzőleg a turopolyai gróf aszávai járást a turopolyai kerülethez esatolni inditványozza, azon megjegyzéssel, miként ez az elrendezésnek mellöz- hellen kelléke.

Mire egy megyei követ emelt szót fejtegetve, miként a szávai járásnak a turopolyai kerülethez leendő esatolása nem eszközölhető a nélkül, hogy e részben az illető Zágráb megye is meg ne hall- gattatnék; minthogy pedig — ugymond szóló —

a turopolyai követ urnak nyilatkozata szerint is a mondott járásnak a kerülethez leendő esatolása — a rendezésnek conditio sine qua non-ja — nem le- hetvén a conditio teljesítni, — szerinte — a ke- rületet sem lehet rendezni, s ezt annyival inkább nem, mert ha ezen rendezés csakugyan összecsa- toltást igényel — sokkal természetesebb következe- tesség, hogy Turopolya esatoltassék Zágráb me- gyéhez, mint az ellenkező — azért szónok a turo- polyai kerület rendezését halasztani inditványozza. — Több megyei követek emeltek még szót ez utóbbi szónok véleményének ellenébe, míg egy törvényja- vaslat készítése inditványoztaték, mellynél fogva országos választmány kiküldendő, melly a turo- polyai kerületet, s Zágráb megye járásait s illetőleg a kerület által föltartandó utakat megvizsgálván — a jövő országgyűlésre javaslatot adjon az iránt: hogy Turopolya mint önálló törvényhatóság men- nyiben leendő képes saját terheit viselni. — Ez érte- lemben készített törvényjavaslatot a jegyző fölolvast- ván — szönyegre jött a Fiume és Bukari kerületek rendezése, melly egészen a sz. kir. városok rende- zéséhez méretett.

CCIII. ker. ülés maj. 30dikén — (Elnö- kök sat. iméntiek.) Palóczy hitelvitel végett föl- olvasá a tegnapi adott tudósításban közölt üdvöz- lő fölírast, melly után az ülés eloszlott. 10 órakor Primás ő hgsége tartott miseáldozatot, Fölséges urunk hosszas és szerencsés éltéért esdvé, s sz. főhásza a jelenlevők buzgó imáival párosultak.

CCIV. ker. ülés maj. 31dikén (Elnökök sat. iméntiek.) — A Turopolya rendezését illető- leg kelt izenet, s a szükségesegek megvizsgálására küldendő országos választmányt javasoló törvényhi- telesítés végett fölolvastatván, s a benne tett módo- sítások miatt ujjal köziratra leendő becsátása ha- tározatván — folytatlagosan tárgyalatott a teng er melléki kerületek rendezése, — Vuko- vits olvasá a szönyegre emelt tárgyat, Szentkíra- lyi pedig figyelemmel kíséré a sz. kir. városok ren- dezését, mellyben tett módosítások — a tengermel- léki kerületek rendezésébe is beszövettek. — Elvé- geztetvén e tárgyfölrötti tanácskozás egy megyei kö- vet — a következő napra a sérelmek fölvetelét inditvá- nyoztas inditványa egyhangulag elfogadtatván — a ke- rületi ülés által változott — a CLV. orsz. ülésre, melly- ben a kerületi elnökség által beadott következő tárgyak fordultak elő — Tör ő Fölséget köszöntő fölírás, melly egyhangulag elfogadtatván — a m. főRRhez leendő vitelére küldöttség nevezetett a kalocsai fő- káptalani követ szónoklata mellett — 2or olvasta- tott az igazoló választmány jelentése, nemelly — ujjal érkezett megyei és városi követek megbízó leveleiknek bemutatását tudatva. — Ezután az imént említett küldöttség visszajöven tudatá, miként a m. főRR. az általvitt üdvözlő fölírasi javaslatot tanács- kozás alá vevén, a tanácskozás eredményét a KK. és RR. el közlendők lesznek. — Kis szünet után a m. főRRnek az általküldött fölírashoz lett járula- sukát Széll nádori ítélőmester szóval tudatván, a KK. és RR. et egyszersmind elegyes ülésre meghívá.

Ugyanekkor orsz. ülés a főRRnél orsz. bírói elnöklet alatt, mellyben a főtábla választmánya a bányatörvény iránt az abban tett módosításokkal egy- ütt fölolvastatván, megjelent a KK.- táblájának küldöttsége, s Szathmáry Antal kalocsai főká- ptalan követének szónoklata mellett áthozza a Föl- séges urunkat névnapjára köszöntő fölírast; melly eltávoztván az fölolvastaték, s elegyes ülésben a hg primás és országbíró által aláíratván, lepecsét- teteték ő Fölsége elébe juttatandó.

## Korunk ügyei. (A sz. kir. városok országgyűlési szavazat joga. II.)

Ha meglehetne is azt engedni, hogy az elő- dattak a k. városokra nézve nem állanak, mi után mégis bizonyos az; hogy a kir. városok 200, és több évek lefolyta alatt egész 1825ik évig egyenkint véve bírtak az országgyűléseken ülésel és szavazattal, őket ezen joguktól meg- fosztani, vagy összes szavazataikat 16ra szorít- tani még sem lehetne, ha csak talán valaki azt nem tudná kivívni, hogy a 200 éves háborítatlan gyakorlat mindenkép, egyedül csak kir. városok országgyűlési szavazat jogára nézve nem érvényes, és nem elegendő alap.

Mind ezek napfényre derítik: hogy a régi k. városoknak, mellyekről az sem tudatik, mi- kor lettek azokká, országgyűlési szavazatjoga egy idejü a 3ik országos rend szavazatjogával alapja is mind a két rend szavazatjogának ugyan egy t. i. királyaink kegyelme, és szakadatlan; s háborítatlan gyakorlat egyedül csak az 1608: 1. törv. czikkely által biztosítottat, mindanegy országos rendnek szavazata; a későbbi k. vá- rosokéi pedig egyenkint véve azon törvénye- ken nyugszik, mellyek által becikkelyeztet- tek; tehát mindaddig, még a szakadatlan és háborítatlan gyakorlat, és 1608: 1. törv. czikk., nemkülönbön azon törvények, mellyek a ké- söbbi k. városoknak egyenkint véve az ország- gyűléseken ülést és szavazatot adtak épségben tartatnak, a kir. városok szavazataiktól meg nem fosztathatnak, s azokra nézve meg sem szoríthatatnak; ha pedig az örökös gyakorlat, és fölhevített törvények a kir. városokra nézve nem állanak, vajjon miképen állhatnak meg a többi országos rendek szavazatára nézve? Az én csekélységem ugy hiszi: hogy a k. városok egyenkint szavazatjogát megtámadni v. össze- sen véve 16ra leszállítani akarni, nem törvé- nyes, nem igazságos, sőt veszedelmes lépés, ugyan is:

Az 1608: 1. törv. czikkely arra, hogy a k. városok egyenkint szavazataiktól megfosztas- sanak vagy azokra nézve megszoríttassanak, a- lapul semmiképen sem szolgálhat, mivel annak 11. §ban ezen szavakkal: *Reliquarum Civita- tum liberarum, quae in Articulo 3tio Decreti Ulad. 7i Contentae non essent, Status rejicitur ad emendationem De retorum* — nem az, hogy mind az említett Ulászó törvényébe fog- lalt, mind pedig ottan elő nem számlált k. vá- rosok szavazatjoga megszoríttassék, hanem az ottan nem említett k. városok állása, törvénye- ink kijavítása idejére halasztatik; már pedig Status Civitatum kitétel korántsem vág a k. városok szavazatjogába, és azon 11ik §us lelke egyedül az: hogy azon kérdésnek eldönté- se, vajjon azon k. városok közül, mellyek Ulászó mondott törvényébe elő nem fordulnak, mellyek hagyathatnak meg kiváltságaik gyakor- latába, és mellyek nem, törvényeink kijavi- tása alkalmával határozatassa el. Azonban

Az én együgyűségem az említett törvény- ből, habár azt az akkori ország rendének min- den ármánytól szüz akarata, létesítette volna is, kisajtolni semmiképen sem tudja mintha a k. városok akár regiek, akár későbbiek, orsz- gyűlési egyenkint szavazataikra nézve megszo- ritandók lennének. Ugy hiszem: épen maga az 1608: 1. törv. cz. szolgál alapul arra, miképen elődink, kik azon törvényt alkották, ilyen eszmétől olyan távol voltak, mint föld az ég-

tól, mert különben azon törvénybe el nem mulaszták belé szöni, hogy Ulászló 7ik de. 3ik cikkelyébe előforduló k. városok is csak ideiglen, még törvényeink kijavításnak, élhessenek szavazattal, ezentúl pedig a k. városok sorába emelendő városok ülést és szavazatot ne nyerhessenek, mi azonban soha sem történt s pedig azért nem, mivel Illésházy István akkori hatalmas ur pártja, mely a 11. §st létesítette (a mit Jászai Pál ur kétségtelemné tesz) Modra városának, mely ezek előtt Illésházy birtoka volt, hanem 1596ik évben magát kiváltván k. várossá tétetett, királyi kiváltságait igyekezett kétségbe hozni; hanem a következő idő Illésházy Istvánnak minden igyekezetét dugába döntötte és az 1608: 1. cikkelynek 11ik §a habár az által minden akkoriban létező k. városok állása, v. szavazatjoga fenyegetett volna is (mi pedig nem áll) nemcsak minden eredmény nélkül maradt, hanem teljesen el is semmisített, jelesen létre hozata után 5 évre t. i. 1613: 31. — azután — 1618: 27 — 1622: 25 és több törvények által a k. városok régi szabadságaikba és törvényes gyakorlataikba megerősítettnek és megtartani rendeltetnek, sőt Kőszeg, Kézsmárk, Kismarton az 1619: 39. és 10 és 1655: 65. ezeken fölül Győr, Komárom, Ujvidék, Zombor, Debreczen, Szatmár-Németi és több városok az 1715: 108. és 1752: 27. törv. mellett k. városok közé soroztatván, egyenkint véve az országgyűléseken ülést és szavazatot nyertek, több régi k. városok pedig, mint Buda, Esztergom, Szekesfehérvár, Pest és Szeged, melyeknek irományaik és régi kiváltságos leveleik a háborúk martalékává lettek az 1715: 37. erejénél fogva régi szabadságaikba vissza helyeztetek. Ez utóbbi törvényekbe az 1608ik évi 1ső cikkelyről, v. annak 11. §ról egy hanggal sem tétetik említés és pedig azért nem, mivel az törvény által a k. városok állása és szavazatjoga soha sem fenyegetett, s az említett utóbbi törvények nem is annak ellenére, hanem annak folytában hozattak. Az csakugyan tagadhatatlan, hogy atyáink, kik az 1613: 31. törv. alkottrák 1608: 1. szellemét és lelkét jobban értették, mint 200 évvel későbbben élt emberek, és épen azért hoztak a k. városok jogai föntartását tárgyozó későbbi törvényeket, mivel tudták: hogy az említett 1608: 1. a k. városok szavazat s egyéb jogai megszorítására még távolról sem célzok.

Ha ezen törvényből a k. városok szavazatjogának megszorítására célzó valamely eszmét kicsikarni lehetne is, még sem szolgálhatna azon törvény alapul arra, hogy a kir. városok szavazatjoga 16ra szállittassék le, mert a 11dik §nak ezen kitételénél fogva: *reliquarum civitatum quae ibi* (értődik *Ulad. D. 7: 3.) comprehensae non essent* — azon k. városok szavazatát, quae ibi *comprehensae sunt*, megtámadni nem lehetne; már pedig az ottan foglalt k. városok száma a bányá városokkal egyetemben, melyek csak generaliter, nem pedig egyenkint számláltatnak elő, mintegy 28ra terjed, s így ha a k. városok szavazata 16ra szorítottatna, a törv. hozás nem azon 11ik §a nyomán, hanem épen ellenére járna el, s gyakorolata semmi törv. be sem gyökerezethetne, s mely a kir. városok jelenlegi állását újabb sorvasztással tetézné, szóval: a k. városok fölött gyámmá emelné föl magát, sőt még ennél is tovább menne, s mehetne, nevezetesen: a 16 szavazat csak kegyelem lenne, melyet hasonló önkény, idővel ismét visszahuzhatna s végtére a kir. városok még a törvényhozásból is teljesen kizárattathatnának, de kérdem: volljon mellyik orsz. rendnek lehet hatalma a másik ellenében kegyelmeket osztogatni? Az összes törv. hozás illyeket nem teend. Ezen eljárás ha sikerülhetne, legalkalmasabb ut lenne, először a k. városokat, azután pedig az egyházi rendet oda vezérteni, hogy mindenekben a 3. orsz. rend kívánsága, nem pedig tulajdon meggyőződésök szerint szavazzanak, pedig a célérés tulajdon veszedelmére lenne, mert a négy országos rendnek mindennemű jogai olly testvéri kapcsolatban állja-

nak egymással, hogy akár mellyiknek is joga, a másikénaak valóságos sérelme sőt veszélyeztetése nélkül meg nem támadtathatik, mert minél többen kizárattatnának az alkotv. száncaiból, a 3ik rend annál gyöngébb maradna, s végtére ideg elgyöngülésbe halna el.

Az 1608: 1. cikkelybe az ugyan nem mondatik: hogy minden kir. város egyenkint véve szavazattal birjon, de ez a 3dik országos rend szavazatjogát illetőleg is hasonlóképen áll, mert az első §ba a 3ik rend szavazatát tekintőleg csak generaliter ez tétetik ki: *vota sua habere debent*; — tehát ha a k. városok szavazatai biztosító 10dik §nak ezen kitétele: *locum et vota habeant*, — nem annyit tesz, hogy a kir. városok egyenkint véve birjanak szavazattal; ugy a 3ik orsz. rendnek egyenkinti szavazata sem foly az 1ső §ból. — Ha a kir. városoknak 217 éves gyakorlata, az 1608: 1. cikkely 10. §al ellenkezik, ugy a 3ik rendének sem lehet alapja, ugyanazon cikkely 1ső §sa a régibb időkbe, egyenkinti szavazás, mely egyedül csak a 19ik század szüleménye, ismeretlen volt, mert midőn a rendszeres országgyűléseken hozattak a törvények, csak kevesen beszéltek k. S csak a közhelyeslést nyert beszédek s előadások váltak törvénynyé, és innét magyarázható, hogy az országgyűlések igen rövid ideig tartottak, s az 1608: 1. cikkelybe az egyenkinti szavazatról említés sem tétetik.

Vannak, kik tulbuzgón azt hiszik, v. inkább másokkal elhitetni szeretnék mintha az 1608: 1. cikkely 10ik §sa nyomán csak 8 régi kir. városok, melyek Ulászló 7. de. 3. cikk. nek 1ső §a elsoroltatnak, követelhetnek egyenkint véve szavazatot; de ezen állítás is csak önkényes magyarázaton alapul, mert az említett 1608: 1. cikkely 10ik §nak ezen szavai: *Liberae Civitates, quae juxta Ulad. D. 7. art. 3. ordine recensentur*. Ulászló ezen törv. nek nem 1ső §at kiszemelve, hanem az egész törvényt általán véve érti, mit az ordine szó nyíltan kifejez, azonban, hogy a sokszor emlegetett 1608: 1. cikkely 10ik és 11ik §§. által a k. városok szavazatjoga érdekeltetni soha sem czéloztattott, épen Ulászló 7ik de. 3. törv. nek 1ső §sa bizonyítja az által, hogy abban nem minden akkoriban létező k. városok soroltatnak elő, jelesen: ugyan Ulászló de. 3: 38. mely pedig időre megelőzi ugyanazon király 7ik de. 3ik törvényét öszvesen 10 kir. városokat említ ezen kitétel: *et omnes aliae liberae Civitates* — honnét tagadni nem lehet: hogy 1498ik évben nem 10, hanem több k. városok léteztek; — ugy Verböczy is partis 3. tit. 8. tizenegy kir. városokat nevez, mindezek napfényre derítik, hogy Ulászló törvényei az akkoriban létező k. vsok kikutatására sem hiteles, sem elegendő alapot nem nyújtanak, s Ulászló törvényének nem is az volt célja, hogy minden akkoriban volt kir. városok számát a maradékkal tudassa, I. Károly királynak 1342ik évben költ de. is hiteles adatul szolgál arra, hogy ezen király uralkodása alatt is lehetett annyi számú k. város mint jelenleg van, mert ott Bács, Bars, Tapolesán és Szabócs is, melyek most vagy faluk, v. pedig csak mezővárosok, mint nem kevés jelentőségű városok fordulnak elő, — hogy pedig Ulászló idejében csakugyan több k. városok voltak, mintsem annak törvényeiben előadatnak, nyílvánítja azon körülmény, hogy Varasd, Körös, Kaproncza, Zeng, Selmece, Zágráb, Korpona s egyéb régi kir. városok Ulászló törvényében nem említetnek, pedig már Ulászló uralkodása előtt is k. városok voltak, s ollyan régiek, hogy az sem tudatik mikor lettek azokká, valljon ezen régi k. városok csupán csak azért mivel Ulászló törvényébe bele nem szövettek országgyűlési szavaiktól meg nem foszthatnának? s kérdem perquam regulam! azután valljon az 1608: 1. cikkelynek 10ik §sa azért biztosította-e a k. városok szavazatát, hogy azt a 11ik §sa által ismét kétségessé, s a törvények kijavításától függővé tegye?

Az 1843ik évi oct. 16án tartatott kerületi ülésben egy megyei követ ugy nyilatkozott,

hogy akkor midőn 1608: 1. létesült, a városi követeket, nem zárt testület, hanem az egész polgárság választotta, és a követek jól viselték magukat, tehát valljon mi okra nézve lett volna szükséges a k. városok szavazatjoga korlátozása tekintetéből törvényt alkotni?

Mindezekből akárki is által láthatja, hogy az 1608: 1. cikkelynek egy betűje sem czéloz a k. városok szavazata megszorítására, de Fölseges urunknak királyi előadásában, sem az, hogy a kir. városok szavazata leszállittassék.

Ugyanezen alkalommal egy más megyei követ nem az 1608: 1. cikkelybe, hanem a szokásba kereste a kir. városok szavazatjogának eltörlését, mondván: a szokás törlötte azt el: de ez nem áll, mert 1825ik évben minden igaz, és törvényes alap nélkül csak pusztá bizodalmatlanságból emeltetvén némely igen csekély számú egyének által a k. városok szav. ellen nehézség, ez ellen a városok kikelték s jogaikat föntartották; tehát szokást, mely még 32 évet meg nem haladott, és melyet szokásnak keresztelni nem is lehet, a kir. városok szavazatjoga ellenébe fölhozni törvényesen nem lehet, pedig azért, mivel a kir. városok a szokást soha el nem ismerték, s az háborítottatlan soha egy percig sem volt. (Vége következik.)

**Pest**, június 4. Elfogulatlan szemmel tekintve át a mai napon kezdődött évnegyedes közgyűlésünk napi eseményeit, lehetetlen azt nem mondanunk: nem mind arany ami fénylik Pestet leg-többnyire — kivált értelmességi tekintetben — Magyarország első megyéjének tartják, s sok jámbor vidéki innét várja tátott szájjal az eltettó mannát igazságot és bölcseséget áhítózó torkába, melyért gyakran kész elszalasztani a sült verebet is orra alól; e tekintetből érdekesnek véljük terjedelmesebb közlését — mint talán ezt más megyéknél tettük vala — mai napi féltizkor kezdődött, s delutáni egy órákor a mai munkás napra beveződött közgyűlésünknek. Működésünkben az idő hasznos fölöztsáa, az élet bölcsesség arany szabályai közé tartozik, s ki ezt elhibázza, legyen az egyes ember, vagy erkölcsi testület elhibázta élet föladatát, és ha e szempontból tekintjük meg mai napi közgyűlésünk tanácskozását, lehetetlen el nem szomorodnunk, midőn látjuk, hogy első és így legnépesebb gyűlési napunkon három és fél óra közül kettőt tökéletesen fölemesztett, egy — talán már most harmadik gyűlésre vonozott — szóbeli perben érkezett cancellariai határozat, — melynek el vagy nem fogadása fölött, olly hévvel, sőt mondhatnánk — a mi ugyan megyénk díseretére legyen — nálunk ritka dolog — olly tanácskozáshoz nem illő modorban, némely tekintetben csak nem személyeskedésre fajuló elkeseredéssel folyt a vita, hogy mármár csak nem azt kelle hinnünk, miszerint azonnal valami amerikai congressus ollykor szokott jelenetének lészünk szemtanúi. A tárgy azonban mindenesetre megfontolást érdemel; nem ugyan azon tekintetből, hogy megyénket vágtatva haladó szelleméből kivetkőztetve, egyszerre az igen is fontolva haladók sorába leléptette; hanem inkább azon szempontból, mert elég világosan tanúsítja, miszerint, lehet valaki igen jó levegő köpülő — vagy soi dissent szónok — gúnyolódniatik vallás, és papok ellen, s gúnyait itt ott hamisan idézett történeti adatokkal spekelheti, és még mind ezek mellett, noha sérteni elég világosantud, nem következik, hogy világos törvényeket is tudjon szerkeszteni. És itt vagyunk a 83<sup>2</sup>/ik törvények mellett. — Tisztelet, becsület de igazság is; avagy nem nyilvános satyra e az, egy oldalról, míg más oldalról igen is komoly megfontolást érdemlő dolog: — hogy még nincs egy évtizede mióta újabb különösen szóbeli törvényeink hozattak, és már is két három közgyűlésen át, hazánk egyik legértelmesebb megyéjében, órákat emeszt föl csak annak is meghatározása, valljon az ellentállást kivéve, van e a szóbeli perekben más „juridicum remedium“nak helye, millyenek például a cancellariai *Cassatorium*, és *Transmissio nalle mandatum*? Ó sajtás — sajtás! milly igaza volt annak, ki téged legelőször a Magyarra ruházott. Azonban t. olvasóink alkalmasint tudni szeretnék, mi lett a hosszas vita eredménye; elfogadtattak-e vagy nem a főlebb említett „juridicum remediumok“ és ha elfogadtattak minő győző okokból? — Helyzetünkél fogva őszinte kérdésre, őszinte felelettel

tartozv...  
RRei a...  
ben az...  
mint ne...  
közbe s...  
a törvé...  
talta \*)...  
pert, b...  
megeng...  
fogadt...  
— noha...  
kat fölh...  
kivéve...  
remedi...  
denütt...  
gosan n...  
san nem...  
karták-...  
zőköny...  
gadást...  
kinyilat...  
vivott...  
okát me...  
mert ak...  
mert ma...  
mondjul...  
csak a...  
ról ann...  
okokat...  
mellyek...  
semmik...  
ben, h...  
kerülés...  
ha vala...  
tuk el...  
Buda a...  
szem...  
zások a...  
nem ak...  
— rosz...  
hosszas...  
ménye...  
juk, m...  
meghat...  
hába 8...  
legyen!

G...  
nacsok...  
vé f. é...  
fényes...  
nepély...  
be, az...  
H...  
telve sz...  
hó 20k...  
megyén...  
hoz ill...  
detes fo...  
jeles el...  
nap ala...  
minden...  
nagyob...  
kozaso...  
zött, m...  
tudosít...  
lalák e...  
iratra v...  
se m m...  
leiratot...  
sításáh...  
a leirat...  
anyauta...  
lenül is...  
ezen bu...  
partolj...  
tal nem...  
elvein...  
anyauta...  
apostol...  
lehet se...  
rad, leg...  
rak ma...  
lódunk...  
nek ma...  
\*) Ha

tartozván, ezennel kijelentjük; miszerint megyénk RRei a jelen esetben egy szóbeli perben, — a melyben az első bíró, közbe szóló ítélet mellett a pert, mint nem szóbeli utra valót leszállította, s ezen közbe szóló ítélet a törvényszékre fölbbitetvén, a törvényszék az alperest érdemileg elmarasztalta \*) — a cancelláriának parancsát a nevezett pert, birtokon belül a kir. táblára fölbbitetni — megengedőt elfogadta. Hogy milly okoknál fogva fogadták el, erre már nehezebb őszintén felelnünk — noha hallottunk az elfogadás mellett eléggő okokat fölhordani, például: a szóbeli perekben, az oppositiot kivéve nincsen világos törvény, mely a iudicium remediumokat eltünteti; bírói parancsoknak pedig mindenütt van helye, hol a törvény azokat világosan nem ellenzi stb. stb. — Azonban bizonyosan nem tudjuk, meghatározni, megyénk RRei akarták-e úgy vagy nem, elég az hozzá, a jegyzőkönyvbe nem láták szükségesnek az okokali elfogadást be tenni; mivel mint a N. P. főjegyző ur kinyilatkoztatá — ki az el nem fogadás mellett vívott — hogy: „miután elfogadtuk, legalább az okát ne tegyük jegyzőkönyvbe miért fogadtuk el, mert akkor azt kellene bele tennünk, hogy azért, mert már egyszer elfogadtuk.“ (?) Nem tudjuk — mondjuk — megyénk RRei akarták-e ezt így, v. csak a t. ur gondolta úgy jobbnak, noha részünkről annyit mondhatunk, hogy bizony mi elég győző okokat hallottunk, az elfogadás mellett előhordatni, melyek ha a jegyzőkönyvbe be jönnek vala, azt semmiképen nem dehonostálják meg, s illyen esetben, ha nem egyebért, legalább a servilismus elkerülése végett, egy constitutionalis országban, ha valamit elfogadunk, mindig, hogy miért fogadtuk el, okát is kell adnunk. No de több is veszett Buda alatt!.. Sok furcsa jeleneteknek, voltunk szem, és fültanui, a főnebbi tárgy fölötti vitakozások alkalmával, commentalni azonban jelenleg nem akarjuk; elég az hozzá, hogy mint mindennek — rossz oldala mellett, jó oldala is van, ugy ezen hosszas vitakozásnak is legalább lett annyi eredménye, hogy országgyűlési követünket sürgetni fogjuk, miszerint a szóbeli perekben, világosabb és meghatározóbb törvényeket hozni igyekezzenek, mert hiába 8 év elég arra, hogy egy törvénykétes értelmű legyen!.. (Folyt. köv.) Oliver.

### Vidéki levelezések.

**Gömörből.** Jankovich Antal kir. táncsnok ő nsga Gömörmegye főispáni helyettesévé f. é. majus 20kán számos megyebeliek, és vidéki fényes vendégek tisztelgő jelenlétében a szokott ünnepélyvel s csak nem szokatlan fényvel igttatott be, az illető megyének nem csekély öröme.

**Hontból.** Évnegyedes közgyűlésünk tisztelve szeretett főispáni helyettesünk elnölte alatt majus hó 20kán kezdődött, s a legnagyobb renddel, s megyénkben régen élvezett komoly s tanácskozáshoz illő modorban harmadnapig tartott. Ezen örvendetes fordulatot tanácskozási teremünkben leginkább jeles elnökünknek köszönhetjük, ki mind a három nap alatt, példás buzgalommal vett részt megyénk minden oldalú dolgaiban, s állásához képest a legnagyobb illedelemmel s szilárdul vezérlette a tanácskozási tárgyakat. Az elő fordult tanácskozási tárgyak között, mint legérdekesbek először is — követünk tudósítása, s az ezekhez csatolt k. kir. leiratok foglalká el figyelmünket. A vallást illető k. kir. leiratra vonatkozólag, a vagy valami, vagy semmi elvénel fogva megyénk RRnek többsége a leiratot nem pártolta, megyénknek előbbi anyautasításához ragaszkodván. Sok katolikusokat láttunk a leiratot nem pártolók sorában vinni, s megyénk anyautasítása mellett buzgólkodni, s ez önkénytelenül is azon hitet idézte elő bennünk, miszerint ezen buzgó keresztények minden esetre azért nem pártolják a k. kir. leiratot, mert félnek, hogy ez által némi csorba üttenék a katholica vallás szent elvein, és jogain, s azért ragaszkodtak megyénk anyautasításához; mivel reménylik hogy ő Főlsége apostoli királyunk hozzájárultával abból ugy sem lehet semmi, s így minden az előbbi állapotban marad, legalább így mutatkozott előttünk ezen kath. urak magokviselete, melyben reménylünk nem csalódunk, föltéve, hogy azon jó urak, azok, a kiknek magokat vallják, t. i. buzgó katolikusok. Kis-

sé, talán kelleténél is hosszabb vitakozást idézett elő az országgyűlési működések tárgyalását, és fölterjesztését sürgető k. kir. leirat, s sokakban azon — nézetünk szerint helytelen — aggodalmat költé föl, miszerint kegyelmes királyunk az országgyűlést mielőtt valami üdvös resultatuma lehetne föl fogja oszlatni: míg mások — sokak szerint röviddebb látók — mintegy rosszul palástolt szívbeli örömmel fogadják azt, mivel már előre félnek majd a sok országgyűlési költségtől, s örömebb látnák, ha minden resultatum nélkül oszlana el az országgyűlés, mintsem hogy bármilly üdvös eredmény miatt egy két fillérrel, megkönnyítsék igaz különben sem igen tömött zsebeinket. És utójjára is legalább többen így vélekednek — kitudná megmondani mellyik félnek van igaza? A hosszas vitakozásnak a lett eredménye, hogy az országgyűlés befejezéséhez megkivántató előkészületekről, millyen a hadiadó megajánlása s a t. — majd máskor fognak értekezni; azaz akkor, midőn e tárgyrul követünk által bővebben értesítünk. A kir. városokra nézve főfölygelőket pártoljuk, egyebekben pedig a városok rendezését érdeklőleg a főrendi javaslatot fogadtuk el; a vitakozások e tárgy körül, szintén az ügy sok oldalu fontosságához mértek, azaz meglehetősen terjedelmesek, és okszerűek valának. Ezután az adó kezelés került szőnyegre, ritka megye, hol ezen a közigazgatásnak legfontosabb s legegyletebb feladata körül, figyelem ne gerjedt volna, de valamint seholy nálunk sem találta meg kellő megfejtését: restantiák, és hüiten kezeléseik tünedeznek föl mindenhol, s bár ez orvoslat körül annyi terjedelmes szónoklatok és tanácsadások merültek föl még eddig úgy látszik hazánkban seholy sem találtak föl, azon ariadnei fonalat, mely municipalis rendszerünknek ezen tömkelegéből bennünket kivezessen, sem a Theseus meg nem született, mert az ezen tömkelegben lappangó szegény adózó népünk véres veritéken tengődő minotaurust legyőzhesse. Megkell vallanunk azonban tisztviselőink dicséretére, hogy némelylek közülök nem csekély buzgóságot fejtettek ki e tárgyban, noha más oldalról nem hiányzanak az árnyékok is. De hiszem minden testnek van árnyéka, s így a testületeknek is. — Megyénk RRdei tehát a mennyire lehet, az adóbehajtás körüli viszonyok nevezetesen a hátra maradt restantiák, s némi hüiten kezeléseik — megvizsgálására választmányt neveztek ki, mely az okozatnak okát is kipuhatolja. Az e tárgyban tanácskozási folyamat, szívemelő ügyességgel s buzgalommal vezérlette jeles főkormányzó helyettesünk s valójában öröm volt őt látni és hallani elnöki székében. Leendő megyeházunk alapköve majus 22kén főispáni helyettes ur által tétetett le, még ugyan fölépítéséhez 6000 pftunk hiányzik, a mit is szintén jelen közgyűlésünkben, az illetők discretiojára egymás között aránylag repartialtunk. Az illetők discretioja alatt értjük, t. i. ha megakarják fizetni, mert erőszakról, v. törvényes behajtásról nem is gondolkoztunk, s talán még így sokkal jobb. ...ny...

**Nyitraól.** Maj. 22én. Csak két nappal ez előtt tartottunk tömördek hallgatóság jelenlétében rendkívüli közgyűlést, a tárgy vonatossága előre sejté, hogy a tettes KK. és RR. e gyűlésről el nem maradnak, mert híre szárnyalt, hogy a tisztújítás tartandását jelentő főispáni levél fog fölolvastatni, ergo. — Alispánunk velős beszéde eljennel fogadtatott, de most az éljen nálunk olyan olesó, s olyan drága a mint ki győzi. A főispáni levélre R. ügyvéd szigorubb nemességi összeírást sürgetett, hogy így a tömördek visszaéléseknek s törvénytelen joggyakorlatnak vége vetessék, ne hogy olyak is befolyjanak a választásba, kiknek köre más osztályban nyílik. Azért indítványozá: neveztessek ki egy középponti választmány, mely az összeíró küldöttség munkáját szoros s lelkiismeretes vizgálat alá vegye. Az ügyvéd ur indítványa pártolást talált, és sok igen sok visszaélések, melyek az összeírásnál követtetnek, lepleztettek le. Elnökünk nem tudhatni miért egy, az összeírást védő egyedet kívánt szónoklathoz juttatni, de mivel a tisztújítás küszöbén állunk, bizony minden részről hangzott a, rendet kérünk. Hosszas girbe gurba okoskodások, heveskedések után a középponti választmány ki lön nevezve, mi alig ha megtörténik, ha az óra a délutáni hármat el nem veri. Van tehát középponti választmányunk mellynek kötelessége leendő a sérelmek szigoru megvizsgálása, azonban a küldöttségi

munkálatok fölött nem biráskodhatik, ez egy kevés különös, de még is ugy van, vagy így is kellene lennie, ha a középponti választmány az elnök kinevezésekor meg nem bukik, de megbukott és pedig az által, hogy a kinevezett elnök a többségnek nem tetszett. Most következett e rendkívüli gyűlésnek legszebb jelenete. Elnökünk kinevezése el nem fogadtatását látva a terem elhagyni szándékolá, de nem bocsátották, mi fölött megszeppenve a helybeli katonaság előjárójának jelt adott, s a megyetért legott katonaság díszítette, s pedig lovasok, a teremhez vezető lépcsőken, mint valamely ünnepi tisztelgésnél gyalogok szuronyai csillogtak. Elnökünk e szerint a teremből kiszabadult, most udvarisághoz folyamodtunk, meghívó küldöttséget neveztünk ki, de ő vissza nem tért, másod alispánunkat kértük meg az elnökösködsre, de ez elnökölni nem akart, s így előbb mi oszlotunk szét és utánunk a katonaság. Gyönyörű napokat él most Nyitra megye, ha leírni akarnám, ivet kellene betöltenem, arra pedig nem érek rá, mert junius 10kén tisztújítás leendő, és így az embernek mozogni kell.

**Zólyomból.** Majus 28án s következő napjain sz. kir. Breznóbányán tartott közgyűlésnek következményei ezek: Az elnök másod alispánunk a breznóbányai polgárságnak kinyilatkozta, hogy a gyűlés azért van leginkább kebelökbe rendelve, mivel evvel is a néposztályokat elkülönző falak ledöntéséhez példát adni akarnak a RR., ők — ugymond — a haza minden polgárral egybeolvadni s a terheket egyaránt viselni kívánják. Ezután fölolvastattak a nmlgu m. k. helytartótanácsnak levelei, melyek közül az egyik, a zsidókat e megyéből eltöltő szokást megtartani továbbra is parancsolja — Tárgyaltatott a cseléd rendszer, melly semmi különöset nem kíván, csupán, hogy az egész egyezkedés a cselédnek írásban kiadások. Kérdés támadott, vajjon megyénknek e rendszerét a sz. kir. városok kötelesek-e elfogadni, v. nem? Némelylek a hus árszabásának s a mértékek vizgálásának jogához szerették csatolni, de nem sikerült. Másnap indítványoztatott, hogy a következők meghagyassék, hogy addig a hadiadó tárgyalásába ne bocsátkozzanak, míg a vallásbeli surlódásoknak, a nemzetiségnek s nevelésnek és a határszeleknek ügye el nem végeztetik. E mellett többen nagy tüzzel beszéltek. Egy fiatal szónok nem ellenszegüléssel, hanem a kormányhoz intézendő kérelemmel kívánt a bajon segíteni. De nem sikerült. — Ennek végeztével vallásbeli viták kerültek a szőnyegre. Figyelmet uraim, — itéljen a közönség, — én evang. létemre is csak azt mondom, hogy ha a hierarchiát az illy zólyomi szellemü evangelica rész találna kezére keríteni (mitől az ur Isten meg fog menteni), akkor föltámad sirjából — vagy is inkább elő jó rejtekeiből a spanyol inquisitio és ujra eljátszandja szerepét a harmincz évi háboru. — Halljuk, — az eset ez. Egy kathol. sáfár, született gyermekének merő evang. komákat hívott. A lelkész szeliden megintette, hogy legalább egy katolikus választsszon, mert így illik, s neki másképp a gyermeket megkeresztelni tilos. Hanem a sáfár mit egyszer fejébe vett, azt többé onnan kiverni nem hagyván, — a lelkészt a megye gyűlésen bepanaszolta, — melly panaszt elítélés végett megyénk a szent szék elébe küldötte, hol az egyházi törvények értelmében az alperes minden vád alól fölmentetett. Ez ítélettel a megye meg nem elégedett, miért is maga kezdett biráskodni (ez az illető fölbbiteli bíróság? A panaszló, mert a sáfár panaszát a megye magáéva tevé, lehet-e fölbbiteli bíró?) Fölhozott, hogy egy katolikus gyermeknek testi kiképezését egy evangelikus is adhatja a szülő halála esetére. Erre egy fiatal szónok válaszolta, hogy egy gyermeket nemcsak testkép, hanem és kivált lelki képen is szükség képezni, s ennek kiképeztetését leginkább a vallásban kell tenni, már pedig hogy adhat egy lutheranus egy katolikusnak vallásbeli tanítást. Továbbá hogy egy lutheranus jóbarát kereszt apaság nélkül is gondját viselheti a gyermeknek szükség idejében; mert a kereszt apa név, nem varázs szó, melly az emberbe a gyermek iránti szülői szeretetet ölthatna, — mi gyakorlatilag bizonyos is. Továbbá, hogy nem kell minden csekélységen, kivált ha aza makacsaság szüleménye, fölakadni. Hanem ki sem hallgatott

\*) Halljuk!

a szónok, mert — valljuk meg igazán, mert a katolikusokat védte. — Utána egy más szónok heves tüzzel, — de igen hibás magyarsággal vádolta a katolikusokat s extasisában még a római szent atyának s egyházi törvénynek sem akart engedelmessé válni ha azt ő jönnek nem találja. Előhozta, hogy illy botrányokkal a papok a vallást lealacsonyítják s magukat szörnyetegekké teszik; belé sorolta, hogy a papok ninesenek tisztába elveikkel, hogy azok hibásak, — előhozta példaként a vegyesházasságot (oh mikor felejtjük el már!) hogy 50 évig adnak áldást meg meg nem, — meg nem foghatja, mikint lehetett e tévedést 50 év alatt észre nem venni, azt bizonyosan kellett, ha az volt stb. (Uram meg ne haragudjék, hanem szük itt a logica. Hát a szegény zsidókat az üldözéstől megkímélni melly nemzetnek jutott (keresztény nemzetnek) ezredek alatt észre, csak most, nem 50, de 1800 év múlva vétetett szembe a botrány. No, de engedelmet szónok uram! majd elfelejtém hogy zólyomi, hiszen itt még nem vették észre a botrányt, mert csak imént e gyűlésen is ujjal kiküszöbölték az ügyefogyottak.) Egy más nyilatkozattal, hogy a hol nines törvény, ott tenni szabad. (Hát nálunk a szokás nem törvény?) pedig ugymond, — a kathol. csak szokásból állítottak kath. komákat. — Ezeket gyönyörű szónoklatával megezőfoltta egy cath. lelkész. — bemutatván, hogy a catholikusok elveikkel tisztában vannak, — hogy az egyházi törvények de egy 1801ki Ausztriába kibocsátott leirat is tiltják a lutherana komákat, — továbbá olvasta „Religio és nevelés“ újságban azon sorokat, mellyben foglaltatik (kivették kezéből, valljon igazat olvas-e?), hogy a lutherana consistorium is eltiltotta egészen a kath. komákat, — midőn a katolikusok csak egyet kérnek igazit, megmutatva, hogy e szerint az evangélikusok türelmetlenebbek. Határozottat; — hogy illy esetben a gyermeket a lutheranus papok keresztelhessek, valamint akkor is hivataloskodhassanak, ha a beteg-ügyes asszonyt beavatni nem akarná a kath. lelkész. — (Hát most ha családi ágazatokat kell keresnem, ugyan mellyik paphoz forduljak, lutheranushoz-e vagy katolikushoz, avagy még máshoz? Eh magyar! van pénzed, fizess ide-is, amoda-is!) Harmadik napon az árvákat illető jegyzőkönyv olvastatott föl, s ez uttal határozottat, hogy ezután a nem nemesek árváinak jegyzőkönyve is vitessek. Egyéb nevezetes nem történt, s a megye rendei városunktól elbúcsúztak. — Ezuttal azt mondom: ha néha meg-is sértetünk, ne kívánjuk e sértésnek szerföltötti megbosszulását, — de felejtjük el minél előbb. \*)

B-r Miklós.

### Bel- és külföldi telegraph.

Folyó év maj. 20án Szántón Zala megyében lakozó felhelyes jobbágnak nője, mint már 4 meghalt és 6 egészségbe élő gyermekeknek anyja, ismét megszaporodván, egyszerre négy, egy fiu és három leány szép alakú s ép testalkatásu gyermeket szült; a család atya és anyja újonszülötteikkel együtt kívánt jó egészségbe ugyan, de szegénységben tengődnek: s ha (megbántás nélkül legyen mondva) a határtalan jószívűségét pástorkodásának már 14 esztendeitől titkon üző helybeli buzgó lelkész annak jobbja gyámoló atyáknak nem segítené, a nyomor áldozatjai lennének. — Oroszvár, Moson megye maj. 25. Mult vasárnapon a delutáni isteni szolgálat végeztével tartaték nálunk az iskolások próbatétele. Az illetőkön fölül megjelentek a próbatétnél mélt. gróf Zichy-Ferraris Manó és igen tisztelt nője, született Strachan Sarolta ő méltósága, még mélt. gróf Zichy Otto; s továbbá a járásbeli szolgabíró ur, az uradalmi tiszték és többen a gyermekek szülői közül. Kezdetben a hittanból történt a vizsgálat, melly alkalommal a tanulóknak szabatos és tiszta feleletei tanusíták a nt. alesperes és helybeli lelkésznek Hanszer Fábian urnak legbuzgóbb fáradozásait, ki meg lévén győződve arról, hogy nemesak minden tudományuk, de az emberi boldogságnak is alapja nem egyéb, mint a vallásosság: főgondjait oda irányozza, hogy a főgökony gyenge szívekbe a szent hitnek üdvös magvait jökorán elhintse és a még romlatlan elmékben a hit-

\*) Köszönet a szives levelezésért e level sorait bár commentári igényelhetnének, mivel igen világos s nélkül hagyjuk. Szerk.

beli buzgóságnak szikráját éleszsze. A hittan után a többi tantárgyak vétetvén elő, a fiak és lányok szép előmenetelt mutatának az olvasásban, irásban és számvetésben, kétségtelen jeleit adván annak, hogy édes hazai nyelvünkre is kellő gond fordított, minthogy a német, de még inkább a horvát születésű gyermekek tisztán és örömmel ejtegeték a magyar szavakat, s ime itt mutatkozik a nem sokára megtörténendő általános magyarosodásnak biztató csirája! Két óráig mulatának a mélt. földesuraság, stb. t. cz. vendég urak az apró nemzedéknek tartatásával, s miután a zárbeszédet egy eszerben \*) itt levő született magyarlányka elszavolta volna, történt a szorgalmatosbáknak jutalmaztatása. Huszonnégy kis ima — igen sok iskolai — és másféle könyveket, u. m. földleírast, történetírást, sarga könyvet és magyar nyelvtant osztogata ki a mélt. grófnő saját kezével, a jutalmaztatottak örömteli arckifejezéseiben gyönyörködve, annál is inkább, mivel ő méltóságának szokása lévén gyakorta váratlanul meglepi az iskolában levő gyermekeket, meg vala győződve, hogy épen nem érdemteleneke arasztja jóságának s bőkezűségének ajándokait. Jóságáról s bőkezűségéről szólván, lehetlen érintetlen hagynom a mélt. grófnőnek azon kegyeit, mellyeket általában minden jobbágyai boldogítására szokott arasztani. Ugyanis ő alatt valóinak szerető anyja, szegények menedéke, betegek ápolója, szerezésellenek és szomorúak munkás vigasztalója, s ha szerénységet megbántani nem félnék, elmondanám hosszúsorát azon jótéteményeknek, mellyek a magasztos érzelmű hölgytől, nem ritkán titokban a nt. alesperes urnak kezén keresztül szivárganak a pórhajlékokba. És ezen áldást hozó intézkedésekben mindenkor részt vesz a mélt. gróf is, ki jobbágyainak állapotát tettelesen javítani törekszik népevelés előmozdítása és a pénz szereshetős könnyítése által. Az elsőre nézve áthatva látszik lenni azon igazságtól, hogy a népek nevelés nem csupán esengő és ezírra szavakkal, hanem tettel, és pedig többnyire nagy áldozatokba kerülő tettel eszközölhető, s azért hástitatá ki az alesperes lelkésznek telkét teljes 30 holdra, a tanítóké pedig (a kath. és evang.) 15 holdra, a jegyzőnek, melly szinte a kath. tanítónak hivatala, külön 15 holdat adatván. A másodikra nézve bő kereseti forrást nyitott alattvalóinak a göth styben épült gyönyörű kéjkastély emeltetésénél. Oroszvár csaknem egészen más alakot öltött néhány év óta mind utcaiban mind épületeiben s a munkát, mennyire érték és győzik, különösen a helybeliek végzik s fuvarozás és munkabér fejében fölvettek 55,661 fr. v. p. azon kívül, hogy sokan napszamosokként is, az ezekre fordított 30,000 v. fiból tetemes összevet nyerhetének. Mondjam-e még, hogy a két rendbeli tűzveszély által megkárosultak az utóbbi három évben 3375 fra rugó segedelmet nyertek épülethez kívántató anyagokban a m. gróftól? Említem-e, hogy a zsidók temetője körfalához 41,600 égett téglával és a kívántató mészszel járult ajándékképen, s hogy a keresztények temetője is köfállal fog bekerítettetni a mélt. uraság parancsára és költségén? De legyen elég ez alkalommal. Isten áldása szálljon a boldogságot terjesztő mélt. házaspárra! — Brassóban két esatornát tisztító rab összekapott, a szóváltás által az egyik anyyra föllobbant, hogy ásójával társát leütötte, s mielőtt a porkoláb gátlására siethetett, második ütessel agyon ütötte, a porkolábnak csak mások segedelmével lehetett adühözött fészéni. Nálunk Pesten ez másképp van, a mi rabjaink nem olly tűzesez, ha ki ezt nem hiszi, nézze meg utca söréskor, mikép conversálnak óra negyedig egymással, nézze meg azt a munkát, mellyel véghez visznek, azután nézze meg a porkolábokat, ezen me-rev jégzobrokat, kik nem gondolnak azzal teljesül-e vagy nem a munka. — Beszterezén (Erdélyben) tűz ütött ki 16 házon kívül megemészté a kegyes szerzet kolostorát és templomát, a kár nagy. Adj uram magyar hazánknak tűz kár ellen biztosító egyeletet. De hamar ám! Delavignének Havreban emeltetendő szobrára a király 1000 frankot irt alá, — Sz. Bernard hegyén az érdemes atyák szives tartóztatása daczára négy brit család több szolgálakkal együtt utnak indult, s egy roppant hórohany által eltemettetettek, tetemeik késő nyáron

\*) Ez még mindig legsikeresebb eszküze a magyarosításnak, a tapasztalás bizonyítása szerint.

fognak napfényre jönni. Haláluk az angol arisztokratia jelesbjeit gyászba dönti. — Zinner és társ. bécsi nagy kereskedő ház a pesti nőgyelet sorshuzására megkívántató nyomtatási költségeket, mellyek hozzávetőleg 8000 pfr. mennek, az egyeletnek ajándékozta. — A kölni kereskedők egy katolikus havi lapot szándékoznak kiadni, az augsburgi allgemeine látnoki szellemben mondja, hogy nem mer neki hosszú életet ígérni. Ej! ej! mit nem álmodik mindent az augsburgi, tökéletesen elhisszük, hogy ez inye szerint lenne. — Brüsszelben maj. 18dikán több dologhoz értők egybegyültek az iránt tanácskozandók, mikép lehetne a vaspályai szerenésellenéseket gátolni, több terv vizsgálat alá került. — Hamburg és Brema Texassal kereskedelmi szerződésre léptek. — Párisban jelenleg 32 nőkolostor van, mellyekben 2819 apáca él. — St. Gervais temploma a párisi érsek jelenlétében maj. 21dikén szenteltetett föl. — Seling hildesheimi segédlelkész a mérsékegyeletnek 20—30,000 lelket nyert meg. Némelyek ezen hirre azon megjegyzést teszik: kár, hogy Seling munkaköre egyedül kath. terjed, de Matthew atya azt mondja, hogy a pálinka sem nem kathol. sem nem protest., s így akár melly vallásbeli humanus bánásmód által sok jót tehet. — Sigma-ringen Hohenzollern hg az ausztriai kormányhoz folyamodott, egy sz. Benedek rendi szerzetesért, ki birodalmában az iskola ügyet szabályozandán. — Nápolyi hírek mondják, hogy a bourdeuxi herezeg Maria Carolina hgnő kezének megnyerésében váratlan akadályokra talált. — A nagy agitator O'Connell csakugyan nősül egy fiatal belfasti lányka, kit 3 évvel ez előtt ismerni tanult az arája. — A szerb fejdelem Topala mellett hol Czerny György maradványai pihennek, atyja emléket dícsőitendő emlékül egyházat és iskolát (üdvös gondolat) szándékozik emelni. Sokkal is dícsőbb lenne ha mindennütt hasznos intézetek állíttatnának föl a nagy emberek örökítésére, mint költséges márványesportozatok, a művészet azért ki nem halna. — Kis Ásiában Angora vidékén 12 falut földingás rengetett meg, melly 167 személy életébe került. — Lafitte, mellkórban élete 77. évében kimult. — Montefiore ur Palaestínában hitorsosait zsidó betűkkel el látott nyomdával ajándékozta meg. — A déli írparkon egy ezetet fogtak, melly 81 láb hoszu és 44 láb terjedetű volt. — A svéd király egy csoport udvaronczt, ki a nélkül is elég vagyonnal bír, szolgálatból elboesátott. — Lajos Fülöp maj. 1sején csak! 2500 becsületrend keresztet osztott ki. — Egy bécsi tőzsért, ki vaspálya részvényekkel kereskedett és az által eszközlé árak tetemes fölemelkedést, egy ismeretlen kéz irta levelben azzal fenyegettek, ha hogy nem szünik meg szemlékedése folytatásától, életének egy pisztoly lövés vetend véget. Ez egészen új mod lenne az akarat határozatát kinyerni, de egyszersmind tanuságul szolgál, mennyire növekszik a játékdüh.

### KÜLFÖLDI NAPLO.

**Spanyolország.** A napi beszéd tárgya Isabel kir. nőnek egybekelése a trapáni gróffal, az anyjának és a nápolyi királynak testvérel, valamint az ifjabb infansnőnek Lajos Fülöp fiával. A tuilleriák udvara, Peel-Wellington tory ministerium, az anyakirálynő s Narvaez pártolják e házassági terveket, és a mint mondják trapáni gróf a spanyolai fog Barcelonában. — Az Eco emlékezteti Narvaezt ama szép szavakra, mellyeket jun. 27dikén 1843ban Valenciában mondott: „Soha sem hozandja kardját szívének olly kedves tárgyai ellen, minő a szabadság és az alkotmányos trón, mellyeket 9 év óta védelmez. Ha valaha elfeledhetné, a nemzetnek és trónnak oka leendhetne keserűn megbánni.“ E szavak említése Narvaez earlistai szövetekezéseire czéloznak, mellyekről Narvaez vádolják. Az „Espectador“ egyenesen kinyilatkoztatja, hogy jelenleg az absolut és progressista párt között forog a kérdés, s minél későbbre halad a határozat, annál szomorubb következményű lehet. Narvaez, mond a „M. Chronicle“ állását bírja, s ehhez most kül czimeket és hatalmat is esatolt, szembeszökőleg oda czéloz, hogy hierarchiai s a earlisták partja megszerzése által erős monarchikait képezzen. Hogy némely earlistákra, kik a bergai szerződést aláírták, parancsári hivatalokat bizott, és az alkotmány ellenes egyháznagyoknak visszaigtatása mutatja, hogy kormányja oszlopaikul az egyházat és sereget szemelte

mi törvényes és alkotmányos határt nem léptek által.

Az új zürichi hírlap maj. 23-dikáról írja: „Nagy az ijedelem st. Morizban. Mindenki csak önbizosságáról gondoskodik. Mindent, a mi némi értékkel bír, még bútort, marhákat és efféléket is, már 20-dikán délután áthurezoltak a waadi határon, mely egyébiránt túl a Rhonahidon fekszik st. Moriznál. Ez ijedelmet egyébiránt legközelebb az ágyudörgés és puskaropogás látszott okozni, mely a trienti ütközetből, Torrent fiatal schweizi serge s az öreg schweiziak közt, volt áthallható. — A háborgás Waadt vidékén rendkívüli. 19. és 20-dikán már sok waadiak egyenként és önkénytesekül átmentek fegyverrel alsó-Wallisba, hogy a felső-wallisiak ellen nyomult szabadelmük hazát és vagyonát védjék. Ezek számát 4—500-ra teszik. Hasonlót szándékoztak tenni Bulles Chatel st. Denis kerületekben is. V. i. v. megbízott, hogy alsó-Wallist élés-szerekkel lássa el; 2000 kenyér küldetett oda 19-dikén, másnap kétszer annyi.

A halottak és sebesültek száma felől, kik 20-dikán egyik vagy másik részen elhultak, a tudósítások különféleket mondanak; némelyek 30, mások 8 halottat és sebesültet emlegetnek. Az meg lehetős bizonyosnak látszik, miszerint a felső-wallisiak Ardon bevétele után a falut fölgyjútták; különösen e sors érte Kohlert birtokosnak itt fekvő vashámorait.

A „Nouvelliste Vaudois“ legújabb hírei f. h. 21-dikeig terjednek s reggeli 6 óráról jelentik, miszerint a felső-wallisiak, miután utközben a falukat fölgyjútták, egész st. Moriz közeléig nyomultak. E pillanatban — így szól e lap — Evidonban ég, hol a felső-wallisiak gyújtottak; a lármarhang zúg, Bexben a főnök parancsára harci dob pereg, mely a hirtelen megtámadt Waadt környék védelmére szólítja a népet.

Lausanne, majus 23. A polgárháborúnak Wallisban vége van; ma először érkezett meg újra az olasz posta. A Rhona híd helyre állítása után Riddesnél, mellynek elrontása őket két napig föltartatózta, a wallisi kormány rendes zászló-aljai végre a legjobb rendben folytaták útjokat s ellenállás nélkül megszállták Martinachot; egész st. Morizig szándékoznak előnyomulni. Alig sütöttek el egy puskát. Az egyetlen nevezetes ütközet az alsó-wallisi két párt között történt, t. i. azon visszavert csapat közt, mely a visszutat a balmei szoroson, a hegy és a Rhona folyam közt, akarta magának kiküzdeni. E csapat legtöbb embere valójában megszabadult, heves tüzelés közt az e helyen kisebb mélységű Rhonába vetvén magukat; az utóserg elszéledt. Ezen egyetlen helyen lön elég vér ontva, mely e jelenésnek igen komoly jellemet adhat. Az alsó-Wallis fővezérei mind waadt-földön vannak, de többen közülök az ütközet helyén maradtak. — Rábeszélés és esel által még annak idején kieszközlék a waadi önkénytesek visszatérését. Az elégetteknéhi-resztelt ardoni vashámorok ismét főállnak, mihelyt e szándékosan terjesztett hamis hír megtette hatását nagy tanácsunkra. Azok igazgatója írja a mai nap, hogy mind a két párt vezérei a legnagyobb kímélést tüntetik ki. Más különben is semmi egészen nem hallani híret, a Rhona-hidét kivéve s néhány csekély épületét az ütközet színhelyén. A radical párt azonban mai napig a leghihetlenebb hazugságokat terjeszté szét, hogy a waadiak benyomulására a parancsot kicsikarja. Határszélünket több rendes zászlóalj és pattanyosság szállja meg. — Végre sikerülni látszik Ruchet biztosunknak, utat nyitni magának Sittenbe. Wallis canton kormánya egy új irat által minden közbejárást a leghatározottabban visszautasít; s az előhely anyiban engedni Bern és Waadt késedelmezéseinek, hogy csak akkor teszi köteleességükké a hadláb-kiállítás iránti parancsokat engedelmeskedni, ha az Walissal egyetértésben történik, mindazáltal, mai nap fölolvastott jelentései szerint, Schmidt köztársasági biztos Üriből, ki eddig felső-Wallissal nem folytathatott közlekedést, sürgeti, hogy Waadt canton egy zászlóaljat adjon rendelkezése alá. Most mást gondola kormányunk, s ajánlja a nagytanácsnak, hogy e kívánatot teljesítse. Az e tárgy fölötti vitatkozás holnap fog történni, s hihetőleg következetesség tekintetéből mellőzöttetni fog az indítvány. Cselek-

vésmodunkban úgy is van már eddig elég ellenmondás. Követségünk helyzete az országgyűlésen több mint terhes leszen. Ki lesz a bünös? A radical párt vakmerő játékokat üzött; a conservatív könnyenbivőnek és gyöngének mutatta magát. — Utóirat. A wallisi csapatok ma érkeztek st. Morizba. Nincs többé ellenállás. A fiatal Schweicz lefegyverkezettik. A felső-wallisiak csapataiban a legnagyobb fegyvelm uralodik.

**Poroszország.** Berlin, maj. 26-án. Az orosz czár váratlanul pünköszt vasárnapján, reggeli 9 órakor érkezett ide a stettini vaspályán s a hársok alatti palotájában leszállt. Nem sokára ezután ő Föls. külön vonattal a potsdami vaspályán elutazott. A czárnak e megérkezése, ámbár a kir. udvar a meglepetésről értesítve volt, fölötte váratlan vala, szinte mint az orosz követségi személyzetre nézve is. Stettinbe gyors gőzösn érkezett és nőjét, ki tengelyen érkezendik, miután töle szinleges búcsút vett, meglependi. — Orosz szökevények még mindig számosan találkoznak, a folyó évben 1354 érkezett egyedül a köningsbergi kerületbe.

**Görögország.** A Pirausból majus 6-ól írják: egy titkos társulat, mellynek czélja a mostani alkotmány fölforgatása, s a mellynek ágazatai Törökországban is elterjeszték, fődöztetett föl, az athenai lapok e szövetkezet némely szabályait közölték; tendenciájuk „Vallás és egész Görögországnak fölszabadítása.“ Az eskü a szabad köművesekéhez hasonlít. E társulatot a három évvel ez előtt elnyomott philorthodox társulat folytatásának tartják. A nappisták, kik mint kezdői vádoltatnak, e vád ellen ünnepélyes óvast tesznek. Még egész terjedelmét nem ismerik. A ministerium elleni ellenzék naponkint nő, majd valamennyi nyilvános organum Maurokordatos ellen lép föl, s így nyilatkoznak a tartományokban is. Rhigas Palamidest, mint a ministeriumnak vélt áldozatát Tripolizzában diadallal fogadták és babérral megkoszorúzták. — Naupliában Rhodiost akarják követül választani, ha a ministeriumról lemond. — Athenben és mindenütt nyilvánosan állítják, hogy e társulat külfolyás eredménye, s főtamponja egy északi fővárosban keresendő. Minden részről kandság mutatkozik, milly szabályokhoz fog a kormány nyulni.

**Törökország.** A montenegroiak és a velük határos török birodalom közötti viszonyok a legközelebbi bizottmány által fognak elintéztetni, ez állni fog a skutari pasából, egy nagyuri, egy austriai s egy orosz biztosból. A porta igen barátságos érzelmeket táplál a Vladika iránt, s a békét állandósítani ohajtja. E bizottmány legfontosb munkája lenend, valljon Lessandria s Vranina hajdan a montenegroi terület alkotrészei valának-e vagy nem? s e vizsgálat szerint fog a birtok jog e szigetekre nézve elhatároztatni, valamint a skutari tóbani halászatjog. — Szerbiában nyugalom uralg. — Nyugoti tartományokból érkező tudósítások inkább agasztók, mint esillapítók.

### SAJTÓ-ÖR.

Erkölesi beszélgetések. A magán vagy nyilvános tanárok és tanulók közhasznára írta Sa arváry Béla a kegyes rendből Szegeden I. évi nyelvészet-tanár.

Szerző, miként önmaga ezt előszavában megismeri, mit csak fél év előtt is mint hittanuló növendék, mind nyilvános, mind magán tanításra szükségesnek gondolt, most mint közoktató, hivatási helyzeténél fogva, magán tapasztalás mezején azt valólag olyannak érezni kezdvén, szivesen engedő buzgalmanak, valamint a gondjára bizott ifjuság s a többi honabeli tanulók hasznát előmozdítani vágyó ohajtatának is, „mit akkor apródonként készített,“ jelenleg a nyilvános és magántanítás használatára közreboestátotta, s így a hazát megajándékozá könyvvel, mellynek hiányát legtöbb gyakorlati (gymnasialis) tanító eddig elég fájdalmasan érezte. Párbeszédet foglal magában e csinos könyv, száma 24et, és 7. folyó beszédü erkölesi variatiót, szép tárgyak fölött; mikhez járul „Adalek a kis verselő“ mind mulatásra, mind szavalásra szánva. Lássuk röviden, valljon megfelelt-e szerző czéljának, vagy hol, és miben távozott el attól jobban kevesbbé, így azokat, kellő fényben kitüntetvén el nem tagadható bokros hasznukat, a t. czimü kö-

zönsséggel megismertetni s egyszersmind megkedveltetni akarván.

Mi a párbeszédet illeti: úgy tartom, fölöleges e helyen hosszabban bevitatni, valljon, milly, és mennyi hasznuk ezek a fölsördülő növendékeket illetőleg; legnagyobb hasznuk kétségen kívül az, miszerint a növendékek könnyű módon, s hogy úgy szóljak, majd önmaguk teszik maguk előtt kétségtelenné az erényesség szükségességét, föltevén t. i. hogy a párbeszéd ne legyenek tisztán tudományosak, mit úgy is többnyire gyermekek körül nehezen lehet sikerrel alkalmazni, meg sem említvén itt, hogy a jó párbeszéd elősegítik a nyelvtudatot, a szókellemet kimondásban, a bátorságot többek előtti föllépésben, sőt testre nézve az illedelmes magatartást is, mik egytől egyig nem csak ajánlatosak, hanem szükségeseek is.

Az ifjuságnak szánt párbeszéd tárgyaitak szükségleg megfélelni kell az ifjak csekély koru ismeretének: s ezen megkívántatóságot legtöbnyire föltalálja ref. e könyvben. Második fő tulajdona a párbeszédnek, hogy két, vagy három versenytárs közül az egyik mindig más szemellenes véleményt vitasson, s nem scholastice s szigoruan rendszerileg: hanem egyszerűen, és természetü könnyűdség — és elméllé. Ebben, ha megvallja is ref., miszerint szerző sokakban szerencsésen működött: ám nem egyben, ha mindjárt szerző P. vagy T. személyében helyezé is az ellent, észre vette ref. a hiányt, mi leginkább abban áll, hogy az ellenveleményü, könnyelműen elszalasztva a véleménye ellen gördített nehézségeket, elmellőzé támokait fölsorolni vitatott nézete mellett, hanem inkább győzökökat hord föl a reá nézve ellen — valólag pedig helyes nézetre, mi ugyan ennél is jobban kiküzdi a kérdéses nézet igazságát: ám a gyermek - ész minden legkisebb körülményt csak hamar észrevesző játszását sem nem képlettel valólag, sem pedig az elevenséget és vitatások közbeni éber figyelmet a növendékekben föl nem költi.

E párbeszéd átalán véve bár mi tanításban a legbizonyosabb sikerrel alkalmazhatók: általuk erkölcsiség szeretete ébred föl a gyermekekben, millyenek kiválólag: „A megtért“ — „Hálátlan-ság ellen“ s több más: általuk fölköltetik a kis honpolgároknak a nemes honszeretet, s a mindenkori készség bár mi áldozatokra a haza üdvéért: illyen legtöbnyire a 66. lapon álló párbeszéd Kis János eme verszete fölött:

„Baldog, ki hazáját szeretvén  
Örök érdemretör utat;  
Kit, mint hasznos polgárt, a böles vén  
Az ifjaknak ujjal mutat.

Nem tesz ref. mást, mint tiszta meggyőződését követi, ha nyilvánítja, miszerint e párbeszéd gyöngye a többinek: szent honhűség lebeg az egészen keresztül, s a szép oktatómondatokat kedvesen díszesítik a hatásteljes idézetek koszorúzott íróinkból: Kunoss, Kölcsey, B. Eötvös József, Vörösmarty, Bajza, B. Jósikától. Illy erkölesi s hazafiai beszélgetéseket szülők mindig örömmel adhatnak magzataik kezébe, azon bizonyos reménnyel, miszerint ezek haladása, s műveltsége e csekély kiadást dús kamattal megjutalmazandja.

Vannak azonban e könyvben oly beszélgetések is, miknek real hasznát a gyermekekre nézve megmondani nem a legkönnyebb föladások közé tartoznak: ismertető szerint a leghatulsó helyet elfoglalják a „Dévajok“, s reméli, miszerint a derek szerző figyelemre méltatván ezen s néhány hozzá hasonló majd haszonélküli szóhalmazokat, „dévajságokat“ — „dévajkodás“ helyett a második kiadásban, mellyre ezen erkölesi beszélgetések valóban érdemesek, kedveskedendik, a többihez hasonló jó körmönfont beszélgetésekkel pótolni.

A folyó beszédü értekezéseket illetőleg ref. kötelessége teljes-dicsérő méltánylatát nyilvánítani; bár szaporábbak volnának ezek s kevesbbé feszes tollal írva: rajtok kissé kifáradva a folytonos beszélgetésekben az olvasó, kedvesen nyughatnék meg, s általános nézetekre feszülvén figyelme maga magában fonja tovább az elmélet gondolat-füzéret.

Elvégre: mi az „Adalek a kis verselő“t illeti, nem akar ugyan ref. teljesen páleztát törni e verseletek fölött: ám, szivesben veendette, ha

gondosb figyelmet fordít vala szerző a gondolat-kapcsolatra, szavak egyszerűségére, s főleg a mértékre, mit úgy látszik szerző kevesbé körültekintőleg s hanyagon felresíte.

A nyelv tiszta, szabatos; kár hogy sok helyen ritkábban előforduló szavak használata homályossá teszi az értelmet, s még ennél is nagyobb kár az, hogy sz. néha szavakat használ ujakat s nehéz kimondásukat sőt tökéletesen minden hangkellem nélkülieket (például: ijenez, kaj-sza, náva, ebereg, kívány sat.) — miket azonban más már szokásba vett szavakkal könnyen fölcserélnie lehet. — A helyesírást sem jónak, sem rossznak nem nevezhetem, s valóban mi Magyarok most a helyesírás ügyében a leggonoszabb helyzetben vagyunk: a m. t. társaság igen késik tagjait kiadta helyesírására kötelezni, minek természetesen következménye az, hogy minden munkában minden hírlapban, sőt minden magán-iratban is külön-külön helyesírásra bukkanunk: ref. úgy vélekedik, hogy ha a nemzet-pártolta t. társaság erélyesen lépendne föl ez ügy érdemében, az írók, valamint a hírlapok s más tudományos folyóiratok szerkesztői is készszívesen hódolnának e szabályoknak annál inkább, minél jobban tanúsítja azoknak helyességét, a m. t. társaság által kiadott „Helyesírás, és szóragsztás fő szabályai”-nak többszörös kiadása.

A nyomdai kiállítás esinos: ára pedig a könyv tartalmához képest — 122 lapny — nagyon is csekély, u. m. 20 pkr. — Szabóky Adolf.

LAPVIZSGA.

Világ (f. é. 41. sz.) Irányzikke „Közgazdálkodási elméletek. XVII. Közszorgalom. (2.)“ E cikkben szerző azon feladat megfejtése körül forog: valljon a kereskedés a termékeny vagy terméketlen munka sorában tartozik-e? szerinte a kereskedés termékeny munka annyiban a mennyiben valaki saját szorgalma gyümölcseit olly dolgokért cseréli be, mellyek nem csak hogy visszapótolják neki az adott javak valódi értékét és haszonvetőségét, sőt még azon fölüledégi szorgalmának istággabb környitnak, s nagyobb eredményeknek alapul szolgálnak; terméketlen ellenben, és káros munka a kereskedés, ha valaki megfeszített munkásságának gyümölcseit, napi gyönyörök hamar elmuló élvezetiért, s egyéb hasonlóért cseréli be. Földézi például szerző, egy nemzet a másiknak élelemszereket u. m. búzát rozstot sat. — szállít, ez azonban helyében mákonyt, pálinkát, vagy egyéb haszontalan divat és fényüzei

árakat ad eserebe. Itt már a kereskedés az élelem szereket adó nemzetre nézve terméketlen sőt káros munka noha látszatolag egyik annyi értékűt adott, mint a másik: mert itthon búzát, rozstot stb. — olcsóbban állithatunk elő, mint a külföld, s azt neki drágábban adhattuk el mint itthon, viszont a pálinkát olcsóbban vehettük meg külföldről mint itthon, s a nyereség mind két részről bizonyos. Igen is a nyereség mind két részről bizonyos, egyesek számára, a nemzeti általános károsulásból, mert míg az itt ben tartott élelmiszerek több népességet táplálhatnának, az élelemszerek olcsósága és bősége olcsóbbakká tenné aránylagosan egyéb terményeinket s készítményeinket, mellyel fogva szorgalmunk a versenyzést a külfölddel jobban kiállhatná: addig pálinka — s egyéb hasonló — nyereségünk megvesztegetné a nép erkölcsi és anyagi erejét, egészségét, a mennyivel olcsóbb itallal, annyival drágább eledellel élne, a népesség kevésbé szaporodhatnék, s a szorgalomnak naponként észrevehetőleg kellene csökkenni. Illy esetek számtalanok lehetnek, s számtalanféle módosításokkal, mellyek szerint a kereskedés jövedelmező voltának, elítélése egy általában nem a kereskedői mérleg hajlongásai, hanem inkább a ki-s becsereilt életjavak használhatósága által föltételeztetik. Ezután azt mutogatja szerző, miszerint az emberi társulatok munkásságának egymással szoros összefüggésénél fogva a közboldogságot, csak egyedül okszerűen kifejtett közszorgalom mozdíthatja elő: melly legmunkásabban kitünteti magát a nép fölvilágosultságában, s a munkásság általános eszközei használatában, vagyis a népnevelés és közlekedés jó karban létében. Az előadottak elég világosan tanúsítják, miszerint a külkereskedés koránt sem olly banya — mint sok proféták hirdetik — melly minden kivétel nélkül közboldogságot és közjóllétet birjon nemzetekre varázsolni, s miután általános — számtalan tapasztalás bizonyította — elismert igazság, miszerint nemzeti jóllétet befogyasztás, belkereskedés, s belszorgalom eszközlik, nem kell-e esodalkoznunk hazánk fiait elfogultságán, midőn látjuk, miszerint legalább is tízszeres figyelemmel esügg várakozásuk a külkereskedésen, s tízszeres buzgalommal szónokolnak mellette, míg belkereskedésünk, iparunk és szorgalmunk előmozdítására, alig vetődik itt ott egy két buzdító szó. Valóban ha valahol, itt lehet elmondani: hogy „sujtásos nemzet vagyunk. Szerző a jövő cikkben a befogyasztás és belkereskedés hatásait igéri kiűntetni.

Oliver.

TÁRSALGÁSI TEREM.

Hervárosi hírnök. Az örömvivatar elmult, a tapsföregteg megszűnt, a bálványozási buzgalom elnémult. Elsler Fanny elment, miután bálmulóinak új ezredeit bálulta, Rákóczyt hallgatta, s a bengaliai tüzet látta, sőt még magyarul köszönni is tanult, köszönni a hódolásokot, az elvitt pénzt köteles adónak tartotta a nélkül is. Fanny tehát elment, s mernék fogadni, sok erszenysoványodva panaszlong itt léte miatt. Most Londonba megy, miután a magyar nemzetnek szívét földérette, csak már leg-alább egy friss nemzetit lejtett volna. A mint beszél, nemesak a horváth-kerti rozszalma székét vették meg drágán, hanem az egész bútorzata azon szobának, mellyben Fanny lakott, élt, lehel, ragadva kel drága áron. A neki szört virágot egy külön társzekere viszi utána. A német színház, mellyet a sárból kirántott koszorut, albumot, és igazgatója által készesókot adott emlékül a közöns. szemé láttára. Nincs több Fanny, mit Taglioni, Cerito vagy Gran, ezek mint csak Európának tánczoltak, Fanny Amerikának is, s mivel meg nem tölté be egészen a negyvenet t. i. évet, mihelyt ezt eléri a világ többi részeiben is fog tánczolni. — Tegnap egy kövező legény s inas a ferencziek terén a köburkolatot nézte, a szép-utczában pedig szinte 16 arasznyi kövezetet kijavítottak. — Azt mondják a vásárjók, sok a vevő, a gyapju ára fölment. — A június 2kai lófuttatás alkalmával Bethman Bajazeth nevű esödör lova az első és második pályafutásnál nyertes lett, jutalma volt a 100 aranyat érő hölgybillikom. Mind a két futásnál pályáztak vele Csapody Pál Conscript, és Lichtenstein hg Homeopathie nevű kanczalovuk. Az első futásnál második volt Conscript, a másodiknál Homeopathie. A Pestvárosi díjt szinten Bethman Bajazethje nyerte, melly csak maga pályázott. Az erdélyi 100 arany díjt nyerte Bathlyányi István gróf Watterproof nevű esödör lova, melly szinten csak maga futott. A Károlyi 1000 arany díjt, Hunyady József gr. barna esödöre, Caglesied, nyerte el; a ezélnál második volt szinten a nevezett gróf Bedford nevű sárga lova, harmadik volt hg Trautmansdorf Showlad nevű esödöre, utolsó pedig Bethmau Orelia nevű kanczaja. — A pesti rév alapítására szövetkezett részvényes társulat f. hó 8án tartandja üléseit.

Igazítás. Mult számunkban kiigazítandó: „Vélemények III.“ stb. cím alatti rovatban, a hetedik sorban „nem csak hogy ezafolja“ helyett olv: „nem csak hogy meg nem ezafolja.“

H I R D E T Ő.

Megjelent: Az eskütt Székről,

tekintettel az alsó táblai szónoklatokra.

Irta Kállay Ferencz.

Pesten 1844. n. s. r. é. Ára 30 kr. p. p.

Előfizetési hirdetés.

A magyar orvos-sebészeti és természettudományi évkönyvek 1844. 2. félévi folyamára.

Közeledvén az 1844. első felév vége, ezennel egész tisztelettel bátorokdunk t. ez. olvasóinkat a 2. félévre történendő előfizetés megújítására fölszólítani. A lapnak iránya és szelleme az eddigi marad; tartalmát és külsejét illetőleg, a szerkesztőség semmit sem mulasztand el, mi annak érdekességét emelni képes leend. — Megjelenik ezen lap legalább 3, sűrű nyomtatványu és nagy Sad retü ivetfoglalós gyakrankömetsetekkel is ellátott havi füzetekben, minden illető hó közepén. Hat füzet egy kötetet képezend. Előfizetési ár félévre Budapesten (házhoz hordással) 3 fr. 20kr.

postán 4 fr. e. p. Előfizetheti Pesten a gyermekkorházban (ötpacsirtautca), dr. Illés ur lakásán (váci-utca 14. sz. a.) s minden es. k. posta hivatalnál.

A ezigelkai ásványvíz ügyében.

Alólirt mint német értekezésben „Einiges über die Mineralwässer Ungarns“ (Oesterreichische medicinische Wochenschrift 1843. No 1—6) mind a későbbemegjelent hasontartalmu munkáskámban „Néhány szó Magyarhon ásványvizeiről Pesten 1843.“ kárhóztatolag nyilatkoztam, még pedig teljes joggal, a ezigelkai Lajos-forrás elhanyagoltásáról s szintugy azon edények ezélszerűen megtöltése s rozsz minőségéről, mellyekben ezen honunk legerősbb ilyantartalmu, sós-égyényes (muriatico-alkalinus) savanyu vize szétküldetik. Miután azonban ezen bajok eltávolítottak, s az eszelyes bérlő jó üvegekről azoknak ezélszerű megtöltéséről gondoskodott s ennél fogva azon karba helyeztettünk, hogy ezen ásványvizet távol a forrástól is használható állapotban adha'juk: azt hiszem, hogy épen az én kötelességem ezt honunk orvosainak tudtára adni. Kötelesnek érzem egy úttal magamat hálás köszönetemet nyilvánítani dr. Sauer urnak a különös kór- s gyógytan tanárának, hogy e dicső vízzel szorgalmas gyógytani kísérleteket tett általában, különösen pedig a mellbetegségekben,

Tognio Lajos egyetemi tanár.

Egyházi zeneművek.

A legjelesebb szerzőktől, részint nyomtatva, részint használt kéziratokban mindennemű ünnepekre (többi közt a különben igen ritka s drága „Cantus Ecclesiasticus Sacrae Historiae Passionis“ szekes és főegyházak számára) igen jutalmas áron megszerelhetők Pesten. Mátray Gábornál, halpiaczon 56. sz. a. Frídrich ház 15. emeletében. (1—2)

Gabonaár váltógarasokban.

Table with columns: Tisztabuza, Kétszeres, Rozs, Árpa, Zab, Kukoricza, Köles. Rows list prices for various locations like Pesten, Pozsonyban, Nagyszombat, Mosonyban, Miskolezon, Pécssett, Kanisán, Besztercezb.

Pénzkelet: Bécs, maj. 30án 1844.

Table with columns: 5 petes stat. kötelez., 4 petes stat. kötelez., 3 petes stat. kötelez., 1834-ki stat. köles., 1839-ki stat. köles., 2 1/2 petes bécsvárosi bankoköt., Bankrészvény.

Dunavizállítás: jun. 30án: 10' 2" 0"

ki. A szabad elmük elnyomatják, az alkotmány fölfüggesztették, és a községnek önállósága megszüntetett. Ezzel meg nem elégedve a liberalisoktól szabadság és hatalmon kívül a jóllétet és vagyont is elakarja sajátítani. A polgárok több évek óta megtakarított pénzüket az egyházi birtok megvételére fordították, most e javak eladása megszűnött, és ekkor a megvettek visszaadásához csak egy lépés hiányzik. Maria Krisztina e tervet segéli. A község szabadság elleni keresztesség által elveszté a kormányzóságot, most a vagyon és tulajdon ellen intéz keresztességet s leánya trónját kockáztatja. A megfélemlült polgárok között hatalmas ellenmunkák támadandó s háborút „a késre” szürend. Meglepő, hogy Mon, különben eszéyes ember, oly tervben vesz részt, mellyel pártja vezére Isturitz, Miraflores és mások visszautasítottak. S Miraflores, ki különben Krisztina híve, most is vonakodik tervéhez segédkezni nyújtani. Most mindenhol a helyhatósági választásokkal foglalkoznak, maj. 25. be kell fejezteniük. A hírlapok úgy szólva semmi jelentős tudósításokat sem hoznak. — A két királynő és az infanszó maj. 20. reggel Barcelonába indultak, hova őket Nazvaez kíséri.

**N. Britannia.** Dublini levél szerint a Chronicle maj. 18. közli: A legközelebbi évnegyedes tisztek maj. 22-én fog kezdődni, közönségesen hiszik, hogy a bírák a vádlottaknak azon kívánatára, miszerint új tárgyiaktól inteztessék el, ítéletet fognak mondani, melly tagadó leend. Ez esetben az ítélet halasztása követeltetendik, s a vitakozás iránta teljes folyamba tétetendik. Mint mondják, Pennefather okait alaposan akarja előterjeszteni, s egyszerűs mind korábbi, a juryhoz intézett beszédének, megáradott helyeit igazolanda.

**Francziaország.** A páirkamra maj. 20-dikáni ülésében bevégzé a másod-oktatásról törvényjavaslat Hdik czime 2dik fejezetét, melly a büntetési szabályokról szól. E büntetési szabályok 25dik cikkénél hosszu vitakozás támadt egy Franck-Carré, Bourdeaus Bouillet által javasolt módosítás fölött, melly azt rendelné, hogy bármely másod-oktatási magán-intezet előjárója ellen, a köz és vallási morált vagy az ország törvényeit sértő oktatás miatt is, vádat lehessen a törvényszékek előtt emelni. A közoktatás ministere, Villemain s a bizottmány tollvivője, Broglie hg, e javaslat ellen küzdöttek, melly szükségképp ürügyeket szolgáltatna, pert kezdhetni az oktatás irányzata ellen, s egyéb ocsmány ármánykodásokat is üzhetni; azonban Cousin és Bussieres élénken vittak mellette s végre visszautasított véleményadás végett a bizottmányhoz.

A páirkamra ülésének kezdetén maj. 22kén a 25dik cikkelyhöz tegnapelőtt ajánlott módosítvány elvetetett, s azon cikkelynek a bizottmány általi másképeni szerkezete fogadtatót el, melly szerint a másod-oktatási magán-intezetek előjárói, személyes rosz viseletök vagy tanításbani erkölstelenségök miatt, a kerület polgári hatósága elé állítatnak. — Ezután a H. czim negyedik fejezetéről (30. 31. cikk) kezdődött a vita, melly a kisebb növendékházakról (seminarium) szól. Először Montalembert gr. szólalt föl, hogy saját és vele egyetelmű barátjai (Segnier, Barthelemy és Beugrot) nevében kijelentse, miszerint ők, miután a törvénynek már elfogadott rendeletei oly önkényi és zsarnoksági kormányt hoztak be, melly az eddig főnállottnál ezerszer rosszabb, a vitakozástól visszavonultak. Guizot hosszu beszédben felelt neki, melly az ülés majd egész többi részét betölté.

Ma (22.) ment véghez Lalande admiral ünnepélyes temetése; a kíséretben sok nevezetesség volt jelen; Thiers beszédet tartott a sírnál.

Joinville hg. Jegyzet-e fölött lassankint kárhóztató szöveg is támadnak. A „Courrier-Français” kezdte meg az ellenszólást, mellyet a „J. d. Débats” erőlyesen és kissé kiméletlenül a hg iránt folytatótt. E polemikák közben a munka már harmadik kiadást ért.

**Olaszország.** A pápa ő szentsége kör-encycliat boesáta a kath. egyház valamennyi patriarchai, érsekei s püspökeihez.

„Tisztelendő atyámfiai üdvét és apost. áldást! A főbb fondorkodások között, mellyekkel korunkban minden színezetű nem katolikusok a katholi-

kus igazság vallóinak töröket hányni s őket a sz. hithöz hűtlenné tenni iparkodnak, nem utolsó helyet foglalnak a bibliai társulatok, mellyeket előszer Angliától állapítva, sinnet az egész világba elterjedve, úgy szólva seregekbe látunk egyesülve, hogy a sz. könyveket minden nyelven roppant számú példányokban kiadják, keresztények és hűtlenné között minden különbség nélkül szétosztandók, hogy mindenikét vezérelt nélküli olvasására edességek. E szerint a mint már sz. Jeronimos a maga korában panaszkodék a szent írásnak tanító nélküli értésének mesterességét, a fecséző öregek „esaba aggok” „szódos sophisták” és „mindeneknek” kik olvasni tudnak sajátjává, — mint minden álláspont tulajdonává teszik: sőt a mi a legképtelenebb, sőt hallatlan, még a hűtlenné népeket sem zárják ki az értés közönségétől.

Előttek ugyan tisztelendő atyámfiai, épen nem ismeretlen minő szelleme van a kérdéses társulatok törekvésének. Mert ti az apostolok fejedelmének intését a szent írásban ismeritek, ki előbb Pál apostol leveleit dicséri, azután mondja, hogy azokban „némmel nehezen érthetni, mit, valamint a többi iratokat, tudatlan és könyelmű emberek saját romlásukra magyaráznak” s legott hozzá teszi: „Ti tehát atyámfiai, kik ezt eleve tudjátok, óvjátok magatokat, nehogy a balgák tévedései által elragadtassatok, és saját szilárdságtukat elveszítsetek.” Ennél fogva világos előttek, hogy az eretnekek, már a kereszt-ségkezdettől fogva értették a hagyományozott isten-ige megvetése, s a kath. egyház tekintélyének mellőzésével az írást vagy meghamisítani, vagy értelme fejtegetésével részükre alkalmazni. Végre tudjátok azt-is, milly nagy szorgalom, milly nagy bölcsesség kívántatik ahoz, hogy az ur mondatai más nyelven híven adassanak, úgy hogy a bibliai társulatok által sokszorozott fordításai által ezen mondatoknak, s a fordítók tudatlansága vagy esalása következtében, nagy fontosságu tévedések eszthatnak be, mellyeket azután a fordítások sokasága s különmésége, sokaknak romlására hosszu idők rejtik. De a társulatok azzal keveset vagy semmit sem gondolnak, valljon azok, kik illy fordításokat olvasnak, tévedésbe esnek-e vagy tévedések fölött botlanak meg, ha csak ők lassankint oda jutnak, hogy maguknak az írás értelme fölött szabad ítéletet igényelhetnek, s az atyáktól reánk háramlott, s a katolika anyaszentegyházban őrzött isteni hagyományokat megvethetik, s az egyháznak tanító hivatalát elmellőzhetik.

„Ugyan e czéltől nem szűnnek meg e bibliai társak az anyaszentegyház és sz. Péternek e székét álnokul vádolni, hogy már több század óta a hívő népet a sz. írás ismeretétől eltávolítani iparkodik, holott igen sok és igen fényes bizonyítványok tanúsítják azon buzgalmat, mellyel ép a legújabb időben a pápák és ezeknek kormánya alatt a katolikus egyház főnökök, mindig a kath. népeknek jobb oktatásáról az írott és íratlan isten-ige által gondoskodnak. Ide tartoznak mindenek előtt a tridenti zsinatnak határozatai, mellyek által nem csak a püspököknek hagyatott meg: „hogy a szent-írást és isteni törvényt megvételben gyakrabban hirdetessék, hanem ezenkül a laterani zsinat rendeletének kiterjesztése által, miszerint minden anya s társas egyháznál szinte jeles városokban egy theolognak praebendája ne hiányozzék, s ez általában oly személyeknek adassék, kik a sz. írás magyarázata s fejtegetésére alkalmasak. Ezen, a tridenti zsinat szabálya szerint emelendő theologiai praebenda s nyilvános előadások iránt, mellyek azon kanonokra, kire a theolognak hivatala bizva van, a papság és nép előtt tartandók, utóbb számos tartományi zsinatokban valamint az 1735. római zsinatban is tanácskozások tartattnak, mire boldog emlékeztű elődünk XIII. Benedek, nem csupán a római tartomány püspökeit, hanem több érseket, püspököket és más több e sz. széknek közvetlenül alárendelt egyházi előjárókat összehívott. Ugyanazon pápa ugyanazon czélra egy apostoli iratban némmel rendelést tón, melly Olaszországra s a határos szigetekre terjed. Nektek végre tisztelendő atyámfiai, kik a vallás állapotát egyes megyékből bizonyos időben följelenteni szoktátok, gyülekeztűnk ismételt feleleteiből elődeinktől vagy önmagatoktól ismeretes, mennyire örvend az egyház a javadalmazott theologusoknak, kik hivatalukat mint nyilvános előadók a szent írás tárgyaiban helyesen teljesíték, s mikép

soha sem mulasztja el a püspökök pásztori buzgalmat fölserkenteni s ápolni, ha még valahol a rendelkezésnek nincs elég téve.”

„Mi azonban a bibliai fordításokat a honi nyelvekre illeti, tehát már századok óta történt, hogy különbféle helyeken néha az egyházi előjárók nagyobb figyelmet fordíthattak volna arra, ha észrevették, hogy az illy fordítások vagy titkos gyülekezetekben olvastatnak, v. eretnekek által nagyon elterjesztetnek. S ide tartoznak azon rendeletek és óv-intézkedések, mellyek boldog emlékeztű elődünk III. Ineze által, a jámborság színe alatt vagy a bibliának világiak és nők közötti olvasása czéljából tartott metz megyei gyülekezetekre nézve kiadattak; színte a különös tilalmak a honi nyelvű bibliákról, mellyek nem sokára ezután Francia s Spanyolországban a tizenhatodik század előtt kiadattak. Később azonban még terjedelmesebb figyelmet vala szükséges, midőn a lutheranus és kalvinista nem katolikusok majd hihetetlen különbféle tévtanokkal bátorkodtak a változatlan hittanokat megáradni, és semmit sem hagytak kísérletlenül, hogy új biblia magyarázatok és bibliai fordításokkal a hozzájuk szító híveket elamítsák, mert terjesztői törekvésüket gyorsaság s gyarapításra nézve az ujonnan fölfödözött nyomtatás mestersege különösen elősegelte, azért találtak ama szabályok között, mellyeket a tridenti zsinat által kinevezett választmány készíté, s boldog emlékeztű elődünk IV. Pius helyeslett s tiltott könyvek sorozatának csúsára tett, egy általános rendelet, melly szerint a honi nyelven irt bibliai olvasása csak azoknak engedtetik meg, kiknek az olvasás „a hit gyarapítására s jámborságára szolgál.” Ugyanezen szabályhoz, melly az eretnekek folyvást tartó családságai miatt egy új rendelet által korlátoltatott, végre XIV. Benedek pápa azon magyarázatot csatolta, hogy ezental honi nyelven szabadjon „az apostoli szék által helyeselt fordításokat” olvasni v. mellyek „v. sz. atyánk v. tudós katolikus férfiak értelmezésével” ellátva vannak.

„Nem hiányoztak Jansenius iskolájából új felekezetesek, kik az anyaszentegyház és az apostoli széknek eme bölcs intézkedését a lutheranusok és calvinisták módjára nem átalították ócsárolni, mint-ha a szent-írást olvasása minden híveknek s minden idő s helykülönbség nélkül hasznos és szükséges volna, s ugyanazért senki semmiféle tekintély által tőle el nem tiltathatnék. A jansenisták e vakmerősége fölött még szigorubb bírálat találtak azon ünnepélyes ítéletben, melly ama felekezetesek ellen az egész kath. világ javallatára eleven emlékü két pápa XI. Kelemen az unigenitus constitutióban 1713 és VI. Pius által az auctorem fidei constitutióban 1794 hozatott.

„Mi előtt tehát a bibliai társulatok fölláttatnak, már az említett egyházi rendetekben előbb intettek a keresztény hívek az eretnekek családsága ellen, melly ama látszólag szép buzgalom örve alatt a sz. írásnak köz jórai terjesztésében rejtezik. De a midőn dicsőséges emlékeztű elődünk VII. Pius, a korában keletkező bibliai társaságokat erősödni látta, tetteleg el nem mulasztotta, részint apostoli követeli, részint különbféle a római szentegyház bíbornok gyülekezetekhez intézett iratai s rendeleteivel, részint a greseri mohilewi érseknek irt pásztor leveleivel amazok törekvéseinek ellenszegülni. Ezután a mi elődünk dicső emlékeztű XII. Leo a bibliai társaságok ezen iparát az egész földkör kath. egyháznagyaihoz kiadott körlevelében igen rosztala maj. 5én 1824ben s ugyanezt tette előttűnk boldog emlékeztű VIII. Pius is egy maj. 24én 1829. kibocsátott körlevelében. Végre mi, ennek utódja, ámbár hasonlíthatlanul esekélyebbek érdemre nézvést, valóban el nem mulattuk apostoli gondoskodásunkat ugyanazon irányra fordítani, s a többek között arról rendelkezni, hogy a biblia fordítások iránti korábbi rendelkezéseket a híveknek emlékeztűbe visszaidézzük.

„Nektek tisztel. atyámfiai okunk van különös szerencsét kívánni, mivel ti saját jámborságtuknál és bölcseségtüknel fogva, s elődeinknek idézett iratai által erősítve, semmikép sem mulasztottátok el ott, hol szükséges vala a kath. nyájat inteni, hogy a töröktől óvakodjék, mellyeket nekik a bibliai társulatok hányanak. A püspököknek eme buzgalmanak Péter e székével egyesülve, köszönhetni Isten áldása mellett, hogy néhány vigyázatlan kath.

kik észélytelenül a bibliai társulatokat pártolták, az alnokságot megismerték legyen, és ezután viszávonultanak tölők, és hogy a többi hívő nép majd egészen ment maradt a ragálytól, mely őt a részről fenyegette.

„A bibliai felekezések azonban azon reményt táplálták, hogy kétségkül nagy díszeteket aratandnak, ha hogy bár mily uton fognának hitetleneket kereszténységre téríteni a biblia olvasás által, mely honi nyelvre lefordított, s a melyet roppant számmal terítők, vagy e végre rendelt colporteurek által a hitetlenek országaiban elosztatnak s akarattuk ellen reájuk tukmálnak.

„De olly embereknek, kik a keresztény nevet Krisztus rendelkezéseivel ellenkezőleg iparkodtak terjeszteni, majd semmi sem ment kívánságuk szerint, kivéve, hogy néha azon kath. papoknak új akadályokat tettek, kik mint a sz. széknek küldöttéi ugyanazon népségekhez zárandokolva semmi fáradságot sem kíméltek, hogy az Isten igéjének hirdetését a szentségek kiosztása által az egyháznak új fiakat nyerjenek, és a kik készek is ennek javáért s hitük tanúságul vérüket a legvalogatottabb kínzások között kiontani.”

„De im ama felekezések között, kik magukat várokozásukban megcsalatva látták s boszszankodva gondoltak ama nagy pénztömegré, melyet biblijuk haszontalan kiadása s fordítására adtak, találkoztak minapában némelyek, kik fondorkodásaikat új modorban intézték el, hogy azokat különösen az olaszokra, s főleg városunk polgáira alkalmazzák és ezeket megnyerjék.

Mi t. i. épen most kapott tudósítások és levelekből megtudtuk, hogy különféle felekezeti emberek New Yorkban Amerikában összegyűltek a múlt évben s június 12 új társulatot „keresztény szövetség” nevezet alatt alakítottak, mely minden népek közötti részvét és segédtársulatok által gyarapodjék, ezeknek amazzal közös tervüknek kell lenni, a vallásos szabadságot vagy inkább okatlan törekvést indifferentiásmust a vallásos ügyekben a rómaiakba s többi olaszokba esepgetni. Ők t. i. megengedik, hogy a római s olasz nép intézkedéseinek századok óta nagy befolyása volt és hogy a földön semmi nagy sem történhetik a nélkül, hogy e fontos városból ne származnék eredete: mit ők ugyan nem az Úr által itt állapított sz. Péter széke kifolyásának, hanem a régi római uralgás kihatásának kívánnak ismerni, mely állításuk szerint elődeinknél bitorolt hatalmuknál fogva maradt. Mivel tehát azok föltették magukban, minden népeket lélekismeret vagy inkább tévedés szabadsággal megajándékozni, miből nézeteik szerint a politikai szabadság is és az országok jólléte mint egy forrásból foly, még is azt hiszik, hogy semmit sem végezhetnek, ha hogy mindenek előtt az olasz és római polgároknál nem haladtak előre, kiknek tekintetéből azután valamennyi népeknél nagy hasznot remélnek húzhatni. És ezt könnyen hiszik elérhetni, minthogy a világban mindenütt számos olaszok élnek, s nem esekély számmal térnek ismét vissza hazájukba, kik közül többeket részint újonnan vágyukat, részint erkölcsileg romlottakat vagy szegényeket minden fáradság nélkül a társulatban részvételre, vagy legalább megvesztegetve munkálkodásra csábítanak. Ők tehát különösen arra fordították figyelmüket, hogy e különféle részről nyert segély által a honi nyelvre fordított és hamisított bibliákat alattomban ide hozának és a híveknek kezébe juttatják, s hogy ugyanazon olaszoknak segedelmevel olaszul irt, vagy más írók után lefordított rágalm iratokat osztottak szét, hogy ez által az olvasók az anyaszentegyház és a sz. szék iránti engedelmségtől eltávolíttassanak. Ezek közé tartozik különösen a „reformatio története” Merle Aubignitől és „nevezetességek a reformatioról Olaszországban” Cric Jánostól. Az olly nemű könyvek egész nivoltát már csak abból is lehet megismerni, hogy a különös könyvek választására nevezett társasági bizottmányoknak van egy szabálya, hogy etársulatba ugyan azon egy vallásos felekezeti két tagnak nem szabad lenni.

Mihelyt a dolog helyzete tudunkra adaték, csak nyomasztó fájdalmat érezhetünk azon veszély szemlélésénél, mely nemcsak Romától messzebb fekvő vidékeken, hanem a katolikus egységnek közelében készített a felekezések által a legszentebb hitnek. Mert ámbár nem lehet attól tartani,

hogy sz. Péter széke, melyre Krisztus egyházának legyőzhetetlen alapját vetette, valaha töredezzék, még sem szabad megszűnnünk tekintélyét védeni. S azon fölül ha mi a legmagasb apostolság kötelessége által a szigorú számadásra emlékeztetünk, melyet fölünk az isteni pásztorfejedelem követelend az urnak földén, talán még alvánk, a gonosz elmentől elhíntett gyom, s reánk bizott és azután a mi bűnünk által elveszett juhok vére fölött.

„Annál fogva mi a római anyaszentegyháznak némely bibornokaival tartott tanácskozás, és komolly, és érett megfontolás után eltökélők, hozzátok mindnyájatokhoz tisztelendő atyámfiai ez iratot intézni, mely által mi minden, elődeink által régkárhoztatott bibliai társulatokat apostoli teljhatalmunknál fogva újolag kárhoztatni, valamint az említett és a múlt évben alakított „keresztény szövetség” nevű társulatot és minden egyéb netalan hozzájárult, vagy jövődében hozzá járuló hasonló társulatokat, legfőbb apostoliságunk ítélete által roszalnis kárhoztatni. Annál fogva, mindeneknek tudtára adjuk, hogy mind azok Isten és egyháza előtt a legnagyobb bünnel terhelik magukat, kik szabadságot vesznek olly társulatba lépni, vagy azt bár mily módon előmozdítani. Azon fölül apostoli teljhatalmunk erjénél fogva megerősítjük a már rég kiadott a honi nyelvre lefordított bibliai terjesztését, olvasását és megtartását illető tilalmakat. Más írók munkáira nézve pedig köztudomásra kívánjuk juttatni, hogy elődeink azon általános rendeletei szabályaihoz szükséges magat alkalmazni, melyek a tiltott könyvek jegyzékének csúsán találtatnak. Ennél fogva nemcsak azon könyvektől kell ovakodni, melyek a kérdéses jegyzékbe névszerint beiratvák, hanem mind azoktól, melyek az érintett szabályokban általánosságban megemlítvék.

Nektek pedig tisztelendő atyámfiai, kik gondjainkban részvételre hívatva vagytok, az Urban komolyan szíveitekre kötjük, hogy a pásztori gondviselésükre bizott népeknek ezen apostoli ítéletünket és parancsainkat, a maga helyén és annak idejében kihirdessétek és megmagyarázzátok, és a hívő juhokat a fönnevezett „keresztény szövetség” től és többi segéd egyleteitől e társulatnak szinte mint más bibliai társulatoktól minden összekötéstől távol tartani iparkodjatok. Továbbá a ti dolgotok leend, mind a honi nyelven készített bibliai fordításokat melyek az idézett római pápák rendeleteinek dacára kiadattak, mind más megtiltott és kárhoztatott könyveket, bár mily neműek legyenek a hívek kezéből kivenni, s e szerint arról gondoskodni, hogy a hívek intések és tekintélyetek által „millyféle táplát tartsanak üdvösnek és millyent üdvötelennek és ártalmasnak.” Azonközben tisztelendő atyámfiai, gyakoroljátok mind személyesen, mind pedig egyes lelki pásztorok, és e végre alkalmas papok által gyakoroltassátok minden megyében az Isten igéjének hirdetését, s vigyázzatok különösen azokra, kik a szentírás fölött nyilvános előadásokat tartanak, hogy ezek oktatásaikat a hallgatók fölfogásához alkalmazva szorgalmasan tartásák és a szentírás soha semmiféle ürügy alatt a szent atyák vagy a katolika anyaszentegyház értelme ellen fejtegetni s értelmezni ne merészkedjenek. Végre valamint a jó pásztor kötelessége nem egyedül abban áll, hogy a hozzá tartozó juhokat ótalmazza s táplálja, hanem hogy azokat melyek a távolba eltévelyedtek, megkeresse és ismét a nyájhoz visszatérítse, a szerint a ti, s a mi kötelességünk is leend, hivatalunk minden buzgóságát oda irányozni, hogy mind azok, kik ezen felekezések s ártalmas könyvterjesztők által magukat elesabitatták, Isten kegyelme által súlyos bűnüket megismerjék s üdvösséges bűnbánat szereivel Istennel kibékülni törekedjenek. Magok a csábítók és istentelenség fő tanítói se szűnjenek meg a papi buzgalomnak tárgyai lenni. Mert habár bűnük nagyobb, még sem szabad megszűnnünk üdvösségükért minden iparral és mindenféle képen gondoskodni.

Egyébiránt tisztelendő atyámfiai közöletek a keresztény szövetség azon tagjainak inselkedési s törekvései ellen azoknak követeljük éberebb s élesebb figyelmét, kik Olaszországban, v. máshol fekvő olly egyházakat kormányoznak, hoi több olaszok laknak. Ez leginkább az Olaszország határain létező egyházakat illeti, vagy ollyakat melyek portéka v. révhelyek: hol élénkebb közlekedés uralg Olaszországgal. Mivel t. i. a felekezéseknek főcél-

juk, e pontokon létesíteni terveiket annál fogva az e vidéki püspököknek is mindenek előtt velünk együtt óvni kell, itt és lankadatlan buzgalmat alkalmazni, hogy Isten segedelmevel ama felekezések fondorkodásait meghíusítsák.

„Mi nem kételkedünk hogy a mi fáradozásaink a titekkel egybekötte a világi hatalmak, főleg az olasz fejedelmek által gyamolítani s védelmezteni fognak: mert egy részről ezek különös buzgalmat mutatnak a katolika vallás föltartása körül, más részről el nem kerüli éles-látásukat, mennyire kell a polgárzatnak is ügyelni, hogy az idéztük felekezések iparkodásai megszegyenitessenek. Ismeretes dolog tudniillik, és a multnak tapasztalásából kétségtelen, hogy nincs jobb eszköz a népeket fejedelmük iránti hűségük és engedelmségüktől eltávolítani, mint a vallásos szabadság neve alatt felekezések által terjesztetni szokott vallásos közömbösség. S ezt még ama „keresztény szövetség” új tagjai sem titkolják, mert ámbár azt állítják, hogy távol vannak minden bujtogatásoktól, még is megvallják, hogy a nép szabad egyéni biblia magyarázatának kivívása, s a teljes, ugynevezett lelekismereti szabadság kiterjesztése által olaszországban Olaszországnak politik. szabadsága is fog következni.

„Emeljük tehát tisztelendő atyámfiai, a mi a földolgo, egyesülve kezünket Istenhez, hogy a mi s az egész nyájnak és anyaszentegyházának ügyét forró alázatos esedezésekből ereink szerint ajánljuk neki. Kérjük az apostolok fejedelmének szent Péternek és a többi szenteknek jámbor esedezését, de különösen a bold. szűz Máriának „kinek megadatott, hogy az eretnekségeket az egész világon kiürthassa.”

„Végre nektek tisztelendő atyámfiai s a reátok bizott egyháziakra s világiakra mint legforróbb szereteünk zálogát apostoli áldásunkat adjuk.

Költ Rómában szent Péternél majus 8. 1844. ben pápaságunk tizenegyedik évében.

XVI. Gergely pápa.

**Németország.** Badenben az első kamra által a büntetőtörvény-javaslat körüli előleges tanácskozásra kinevezett bizottmány első ülésében, öt szóval kettő ellen, a nyilvánosság és szószentí előadás mellett nyilatkozott.

**Schweicz.** A cath. Schweicz statushirlapja maj. 20ról írja a wallisi események felől: „A történetek gyorsan követik egymást s bizonyítják, miszerint a köztársasági előhely gondoskodásai, szükségességek voltak s milly súlyos felelőség terhel azokat, kik e gondoskodásokat gátolni akarák.” Ugyane lap következőket közöl maj. 21ről Wallisből: Ámbár a fiatal Schweicz Sittenben mindent elkövetett, hogy a katonaság közt lázadást gerjessen, ez még is hű maradt kötelességeihez. Ez okból nem is volt egy tervezett erőszakot kivihető; a 17 és 18 közti éj csöndes volt. 18dikan reggel félhatkor ismét összeült a nagytanács, megerősítte az e hónap 16dikan hozott határozatokat s továbbá elhatározta, a fölső- s közép-Wallisban fölhívott seregeket a statuspenztárból fizetni. A statustanács megbízott, véleményezését adni egy gonosztevők és polit. vétkesek számára állítandó különös törvény-szék iránt. A fölső-wallisiak e közbenst. Leonardig, a fiatal schweiczak Ardonig előnyomultak. A katonaság Sittenben sikra állt s fegyverét erősen töltte. A statustanács a fölső-wallisiak és a fiatal schweiczak vezéreit beszélgetésre hívta meg, s kezesseget kívánt, miszerint egyik pártbeliek sem fognak Sittenbe nyomulni. Még délutáni 3 óráig mindenki aggodalmas feszültségben volt, a fölső-wallisiak egyszerre fölülről a városba törtek, s egy gyalog zaszóalj, melyet a statustanács föltartóztatásukra küldött, visszavonta magát. A fölső-wallisiak azonnal a fegyvertár felé nyomultak, azt elfoglalták, s más oldalról kimentek a városból a fölső-wallis felé. Még késő este is vonultak be seregek a városba, többnyire jól fegyverzetten. Minden bejárást elálltak, s minden hadi lábra állott. Az este s az éj csöndesen folyt le; lármát nem lehet hallani, a legkisebb csöndzavar sem történt, a városban lakó számtalan fiatal schweiczakból egyetlen sem sértének meg még csak szóval is. A halmokon és a városban mintegy 3000 ember tarthatott éji tanyát. — Mihelyt a város elfoglaltatott, a statustanács haditanácsot állított föl, mely a nagytanácsotól korlátlan hatalmat kapott. A statustanács proclamatiot bocsáta ki. Eddig sem-

46. SZ.

Ha szággy. szeszed. ülés: a 207. ke. Korunk zatjog. köv. jel. vasása. a követ. gyaltat.

Kü. szág. S. Sa. bertritt. christlic. in Unga.

La. Tá. den Rik. sületi la. lákra, c. korlo in.

M. József. nál ugy. vezni m.

Cs. herczog. palota c. A rendü k. calchi u.

A. kincstár. orsz. m. E. a rézbár. széki he. délyi ki. Waec.

A. eddigi e. F. e. t. mozdítá.

l. jén. E. relmek. szágos. gány vé. vetek s.

nak az. és Szer. országé. kozó, v. miglen.

tében e. rom me. szító ré. A.

t. i. a p. tethesse. hatóság. mittatni.

A. zését il. egyszer. országé. ges ada. a KK. é.

záz a m. gét ujo. datásár.

A. felségét. ben egy. tott el,